

Henrik Wergeland

Eddy Waumans

Henrik Wergeland (1808-1845)

Eddy Waumans

"Med Wergeland begynner den nye norske litteratur" schreef Edvard Beyer i Utsyn over norsk litteratur, "Og hos ham har den siden ofte funnet inspirasjon."

2008 was in Noorwegen het Wergelandjaar: de beroemde dichter werd 200 jaar eerder geboren.

Van de klassieke Noorse auteurs is hij wel diegene die het minst gelezen wordt.

foto Nasjonalbiblioteket

Bekende karikatuur van het einde van de 19de eeuw waarop Wergeland (in het bootje vooraan) als voorloper en gids van de groten uit de Noorse literatuur voorgesteld wordt. De namen van de auteurs staan op de wimpels te lezen; de tweede van links is Amalie Skram; "BB" staat voor Bjørnstjerne Bjørnson en uiterst rechts "zeilt" Jonas Lie.

Inleiding

Ikke noe menneske lar seg fange og forstå fullt ut. Henrik Wergeland kanskje mindre enn noen andre. Av såkalte offentlige **skikkelser** i vår historie og kultur, må han være ett av de mest **sammensatte** og **motsetningsfulle**. Mange ord har vært brukt for å karakterisere ham, eller retter sagt, sider ved ham. Riksarkivet kaller sin jubileumsutstilling patriot, **bråkmaker** og menneskevenn. Uten tvil er det passende karakteristikker. Den første sosialdemokrat er et annet begrep som har vært brukt. Frihetskjemper, **folkeopplyser**¹, de svakes venn, **kranglefant**², den evig forelskede, nasjonsbygger, barnas venn, **festløve**, radikaler, vi kan lage en lang liste.

persoonlijkheden
complexe
contradictorische

relschopper

¹ volksverheffer; ² ruziemaker
fuiifnummer

schreef Einar Solbu. Jan Erik Volds lijstje is nog wat langer:

Wergeland har et budskap for alle sider ved livet [...] Han **byr på** enhver tenkelig genre, fra kosmiske visjoner til barnedikt, hete kjærlighetsdikt, religiøse **syner**, naturskildringer, politiske budskap. Han var politisk aktivist, demokrat, **menneskerettsforkjemper**, fattigfolks **talsmann**, norsk patriot, juridisk kranglefant, romantiker, teolog, medisinerstudent, bråkmaker og **ranglepave**, lærd gransker, folkeopplysningsmann og avisutgiver, **friskus** og sosialt midtpunkt.

visionair
mensenrechtenactivist
woordvoerder

dronkenlap
waaghals

Een beoorlijk complexe figuur dus, zoals het een rechtgeaard romanticus past.

Leven en werken

Veel van de informatie die hieronder gegeven wordt is afkomstig van de website Wergeland2008.

Henrik Arnold Wergeland ble født i den livlige kystbyen Kristiansand 17. juni 1808. Faren Nicolai Wergeland var på det tidspunkt **adjunkt** ved Kristiansands latinskole. Senere ble han prest i byen. Han var en **lærd** mann og en produktiv skribent i flere genrer. I 1814 representerte han Kristiansand i Riksforsamlingen på Eidsvoll der han gjorde en betydelig innsats i **konstitusjonskomiteen**. Henrik Wergelands mor Alette var **lys av sinn**, dyrekjær og hadde et varmt hjerte for de **nødstedte**, egenskaper som vi også finner hos sønnen.

Etter to år på Eidsvoll (1817–19), der han dels ble undervist av sin far, dels av huslærere, begynte Henrik Wergeland på Christiania Cathedralskole i hovedstaden, elleve år gammel. I 1825 ble han student.

I årene 1825–29 **gjennomgikk** Henrik Wergeland en enorm utvikling, ikke minst som dikter. Studier, studenterliv, politisk engasjement, forelskelser og diktning løp parallelt. Han studerte teologi, arbeidet i **tillegg** med historie og botanikk og leste Shakespeare som han tok **varige** inntrykk av. Debutsamlingen Digte. Første Ring kom ut i 1829. Samlingen inneholder dikt om kjærlighet, vennskap, religiøs toleranse og frihet, og dikt som skildrer enkeltpersoner som Karl Johan, kronprins Oskar og Napoleon.

Sommeren 1828 ble Wergeland innviklet i den første av flere alvorlige konflikter som førte til langvarig **rettergang**¹ og store bøter. Han **pådro seg**² dermed en **gjeld**³ som han umulig kunne betale. Saken gav ham imidlertid betydelig innsikt, ikke bare i **juristeriets finurligheter**, men òg i fattigfolks **kår** i flere bygder. Nådeløse **prokuratorer** som utbytter fattige mennesker er et **tilbakevendende** motiv i hans skrifter.

Wergeland avla teologisk **embetseksamen** i mai-juni 1829, men på grunn av sin "irregulære livsstil" fikk han aldri noe **presteembete**. I det følgende året fullførte han Skabelsen, Mennesket og Messias. Det utfordret den 6 måneder eldre estetisk interesserte og kritisk **anlagte** Johan Sebastian Welhaven til et angrep i dikterisk form:

leraar
geleerd

comité dat de grondwet ontwierp;
opgewekt van gemoed
mensen die het moeilijk hebben

maakte ... door

daarnaast

blijvend

¹ rechtsgeding; ² hield zich
op de hals; ³ schuld

juridische haarkloverij
levensomstandigheden
advocaten
terugkerend

doctoraal examen

predikantsplaats

aangelegd

"Til Henrik Wergeland", trykt i Morgenbladet 15. august. Det ble **opptakten** til norsk kulturstrid i 1830-årene, der Wergeland og Welhaven ble forgrunnsfigurer for hver sin **fløy**. Welhaven mente at å dikte var en kontinuerlig **modningsprosess**. Først kom idéen så lot man den utvikle seg og så til sist kunne man skrive ned det ferdige diktet. Wergeland trodde på geniet, hvis mennesket hadde inspirasjon måtte det skrives ned øyeblikkelig! Og så var diktet ferdig. Formen kom noe i bakgrunnen. Wergeland var ikke tilhenger av noen regler i litteraturen. Wergeland og hans tilhengere "Patriotene" **havnet** ofte i slagsmål med Welhaven og "Intelligenspartiet", under deres diskusjoner.

aanzet

strekking
rijpingsproces

kwamen ... terecht

I oktober 1834 begynte Henrik Wergeland på et nytt embetsstudium, medisin denne gang. Fra nå av var han som **hovedstadsbeboer** å regne, selv om han fremdeles var mye på Eidsvoll. Han studerte medisin ivrig i **innpå** to år, og tok dertil private leksjoner i botanikk. Han fullførte imidlertid ikke legestudiet da andre oppgaver presset på. Han tok blant annet over redaksjonen av det opposisjonelle bladet Statsborgeren fra 1835 til det **gikk inn** i 1837. Han engasjerte seg også i kampen for kommunalt selvstyre. Papegoien kom ut i februar 1835, en **lystig** kombinasjon av eventyrspill og farse med seriøse undertoner og referanser til konflikten med Welhaven.

inwoner van de hoofdstad
bijna

ophield met te verschijnen

vrolijke

18. september ble Henrik Wergelands eneste sønn, Olaf Knudsen (1835–1921), født utenfor ekteskap. Til forskjell fra det som var vanlig i **samtiden** i slike tilfelle, sørget Wergelandfamilien for at mor og barn fikk utdanning.

toendertijd

Tragedien Barnemordersken utkom i desember 1835. Handlingen er lagt til Sør-Frankrike på 1300-tallet, men har et aktuelt budskap som peker langt framover. Det handler blant annet om menns makt og kvinners **avmakt**. Sympatien ligger hos de utnyttede **kvinnene**, og **tendensen** retter seg mot institusjoner og lover som favoriserer menn og knuser kvinner.

onmacht
uitgebuite
de strekking

De sidste Kloge, som kom omtrent samtidig med Barnemordersken, **oppviser slektskap** med 1700-tallets **samfunnsatirer** i fantasigenren, som for eksempel Holbergs Niels Klim eller Jonathans Swifts Gulliver's Travels. Handlingen utspiller seg på fantasi-øya Terranova ("den nye jord"). Det er hungersnød på øya,

is verwant met
maatschappelijke satires

men verken **kornpugeren** eller prokuratoren, Zobolam, er i stand til å vise **medynk**¹ med **de sultende på dødens rand**². Kornpugeren er en beinhard markedsøkonom som **skrur** prisene **opp** i takt med **etterspørselen**¹. Og prokuratoren som **tilvender seg** hele **kornbeholdningen**, drukner til slutt i sitt eget korn da det ikke lenger finnes kjøpere. De to farsene Stockholmsfareren 1 og 2 ble begge skrevet i 1837 og hadde politisk tendens i **unionens** disfavør.

Fra 1836 til 1840 **innehadde** Henrik Wergeland en **dårlig lønnet** stilling ved Universitetsbiblioteket. I august 1838 forlovet han seg med den 19 år gamle Amalie Sofie Bekkevold. En rekke vakre kjærlighetsdikt ble etter hvert trykt i månedsskriftet "Bien" sommeren og høsten 1838 under fellestittelen Poesier.

Amalie Sofie Bekkevold og Henrik Wergeland ble **viet** av Nicolai Wergeland på Eidsvoll 27. april 1839. For å kunne finansiere et ekteskap, ble han nødt til å akseptere en lønnet stilling hos kong Karl Johan, den svenske kongen som i 1814 hadde overtatt makten i Norge. Dette var **stikk i strid** med Wergelands revolusjonære politikk om et fritt Norge. Han mistet mange av sine tidligere **støttespillere**¹ og ble **etter hvert**² svært isolert, noe **han tok meget tungt**.³

I november 1839 offentliggjorde han en ny farse, en av hans betydeligste. Den Konstitutionelle, et eventyrlig **nissespill** hvor handlingen utspiller seg inne i hodet til juristen Dr. Motzius. Det kommer til kamper der alle slags foreldede meninger og troer som bor i juristens hode personifisert som nisser og **tusser** på et **mørkeloft**¹, kjemper mot en flokk frihetskjempende **lysalver**². Farsen har, som vanlig i Wergelands farser, også et allment perspektiv. I dette tilfellet dreier det seg om pressekritikk.

I februar 1840 forelå en samling fri og oversatt diktning for barn, Vinterblommer i Barnekammeret. Med den la han grunnsteinen for norsk barnepoesi. Han skulle komme til å skrive mye for barn. Til hans mange kjente barnedikt hører "Den prægtigklædte **Sommerfugl**".

Allerede i 1837 hadde Wergeland tatt opp **jødespørsmålet** i Statsborgeren, og sommeren 1839 leverte han inn et forslag til **opphøvelse**¹ av siste **passus**² i Grunnlovens

eigenaar van het koren
¹ medelijden; ² diegenen die van honger dreigen te ster-
ven; ³ verhoogt
¹ de vraag; ² ontvreemt;
korenvoorraad

*d.w.z. de unie tussen Noorwegen
en Zweden*

had
slecht betaald

in de echt verbonden

volledig in tegenspraak met

¹ trouwe aanhangers
² langzamerhand; ³ wat hem
zwaar viel

sprookjesspel

geesten
¹ zolder zonder ramen
² vriendelijke elfen

vlinder

het jodenvraagstuk
¹ opheffing; ² bepaling

§2, den såkalte jødeparagrafen, som forbød troende jøder adgang til Norge.

Tross all **motgang** var Wergeland inne i en rik skaperperiode. Et nytt høydepunkt i produksjonen er Jan van Huysums Blomsterstykke (1840), et eventyr i dikt og prosa inspirert av et hollandsk blomstermaleri fra 1700-tallet. Samme høst ble han utnevnt til riksarkivar.

Året 1841 ble et tungt år. Hovedstadsavisene ble stengt for ham, og han måtte **ty til** provinspressen. Han følte seg **utstøtt**, og han begynte å undertegne seg "Der Geächtete" (dvs. "den utstøtte"), noe han fortsatte med i flere år. Et nytt poetisk høydepunkt var Svalen, som genremessig er **i slekt** med Jan van Huysums Blomsterstykke. Han skrev Svalen for å trøste sin søster Augusta Vedøe som hadde mistet et barn.

Han må ha hatt en enorm **arbeidsevne**. På 1840-tallet arbeidet han som historiker på et mer avansert nivå og utnyttet bl.a. tidligere ubrukte kilder i Riksarkivet og søkte opplysninger hos **hjemmelsmenn** som hadde vært med på Eidsvoll i 1814. "Norges Konstitutions Historie" er et pionerarbeid som ble påbegynt i 1840 og utkom **heftevis**. Han skrev også kunstnerbiografier om fiolinisten Ole Bull og maleren Thomas Fearnley.

Med flere arbeider, deriblant diktsamlingen Jøden (1842) som var **tilegnet**¹ Det norske Storting, **fulgte** han **opp**² sitt **forslag**³ til endring av religionsparagrafen i Grunnloven. Saken ble behandlet i Stortinget 9. september 1842, men fikk bare **simpelt flertall** på dette tidspunktet. Først i 1851, seks år etter Wergelands død, gikk forslaget igjennom.

2. mai 1844 måtte Wergeland gå til sengs på grunn av sykdom. Det viste seg å være en **uhelbredelig** lunge-sykdom. Under sykdommen utførte han nesten utrolige arbeidsprestasjoner. I flere måneder fortsatte han sitt arbeid som riksarkivar fra sykesenga inntil legen grep inn. Han fullførte det tidligere påbegynte storverket Den engelske Lods, der det berømte diktet "Hardanger" er plassert mot slutten, og skrev diktsamlingen Jødinden, en oppfølger til Jøden. Begge samlingene tar opp religiøs toleranse i et vidt perspektiv.

Folk fulgte med i avisene der Wergelands dikt fra

tegenspoed

zich wenden tot
verstoten

verwant

werkkracht

bronnen

in afleveringen

¹ opgedragen aan; ² ging hij
verder; ³ voorstel

*d.w.z. dat van de aanwezige
parlementsleden meer dan de helft
voor stemde*

ongeneeslijk

dødsleiet ble trykt etter hvert som de kom til. I det gripende diktet "Til Foraaret" **bønnfaller** han våren om å redde ham. I "Til min Gyldenlak" tar han farvel: "Gyldenlak, naar du din Glands har tabt, / da er jeg det hvoraf Alt er skabt".

het sterfbed
smeekt

Henrik Wergeland rakk også å fullføre sine livsskisser Hassel-Nødder, en **frodig** bok, humørfyllt, selvironisk og burlesk, men også **til tider** poetisk og alvorlig.

levendig
nu en dan

Natt til 12. juli 1845 sovnet han fredelig inn. Hans siste ord var: "Nu drømte jeg saa sødt; jeg drømte jeg laae ved min Moders Arm" 17. juli ble Henrik Wergeland **gravlagt** fra Vor Frelses Kirke.

begraven

Henrik Wergeland har kommet til å bety svært mye for norsk kulturhistorie. Hans bidrag til **nasjonsbyggingen**, hans kamp mot jødeparagrafen og hans mangfoldige deltakelse i det offentlige **ordskiftet** har gitt ham en plass i historien som neppe noensinne vil endre seg. Wergeland var også opptatt av **folkeopplysning** og han startet mange folkebiblioteker rundt om i Norge.

nationaal besef
debat
volksontwikkeling

Det som først og fremst gjør ham **enestående**, er likevel hans bidrag som kunstner, og som kunstner bidro han med sine mest **varige** verk i de lyriske sjangrene.

uniek
blijvende

Lyrikeren Wergeland

Henrik Wergelands lyrikk er inspirert av romantikkens syn på **tilværelsen**. Alt henger sammen og ordner seg inn i en organisk utvikling. Dikteren kan med sin fantasi og sine visjoner vise oss dette. Wergeland var inspirert av idealene fra den franske revolusjon: frihet, likhet og brorskap.

het bestaan

Wergeland har riktignok aldri nådd ut over landets grenser med sin poesi. Men i norsk litteraturhistorie er det vanskelig å finne noen lyriker med et så mangfoldig talent og med så kraftfull språklig beherskelse. Og likevel: sannsynligvis har ingen norsk dikter et så dominerende **omdømme** bygd på et så lite antall leste verk. Wergeland er Norges "nasjonalskald", men svært få, også blant de litteraturinteresserte, har lest noe særlig mer enn et titalls korte lyriske tekster.

waardering

Henrik Wergeland var også den første i Norge som skapte **lødige** lyrikk for barn.

echte, waardevolle

Dramatikerens Wergeland

Wergeland var ikke tilhenger av å følge strenge regler for hvordan skuespill burde skrives. Enhver dikter må ha friheten – ”denne Digtergeniets Grundlov” – som høyeste **målestokk**, sier han

maatstaf

De ulike dramatiske formene Wergeland benyttet, var alle populære i samtiden. I tiårene rundt midten av 1800-tallet var musikkteatret en **foretrukken** form, og Wergeland skrev en rekke teatertekster der han kombinerte prosodialog og **innlagte** sangtekster. Hans farser er også mange i tallet.

geliefde

tussengevoegde

Men også Wergelands mer seriøse dramatikker lar seg godt beskrive ved hjelp av dikterens egen karakteristikk, nemlig som ”lyriske” skuespill. Slike tekster var han ikke alene om å skrive i samtiden; det romantiske drama preget fortsatt europeisk teater og hadde mottatt sterk innflytelse fra så ulike forfattere som William Shakespeare i England, Friedrich Schiller i Tyskland og Victor Hugo i Frankrike. Hos dem hentet Wergeland inspirasjon både til å velge historiske emner, til å skrive dramadialoger både i vers og prosa, og til å videreutvikle dramaet i lyrisk og romantisk retning.

Prosaforfatterens Wergeland

Henrik Wergelands prosa **rommer** en mengde tekster i de fleste av prosaens mange undersjangrer. Det er et stort antall folkeopplysningsskrifter, **omfattende** essayistikk og større studier av historisk og biografisk art, avispolemikk og kommentarstoff og taler. Det er brev og erindringer, men også fiksjonsdiktning som eventyr og noveller.

bevat

uitgebreide

Motivisk handler Wergelands prosa om alt mellom himmel og jord: fra universets uendelighet og jordas **mangfoldighet**¹ til nye **frøsorters**² betydning for **kosthold**³ og folkehelse. Det er **vektleggingen**⁴ av et **overordnet**⁵ mål om frihet gjennom kultur- og sivilisasjonsutbredelse som gir Wergelands mangfoldige prosadiktning et idémessig fokus. Mye av Wergelands

¹ verscheidenheid; ² zaad-soorten; ³ voedsel; ⁴ het benadrukken; ⁵ hoger

prosa har et sterkt didaktisk og **appellativt** preg. Hans ønske er å **oppdra**¹ og **opplyse**² folket og å påvirke **offentligheten**¹ og **beslutningstakerne**².

overredende

¹ opvoeden; ² voorlichten

¹ het publiek; ² de besluitvormers

Teksten

Wat volgt is geen representatieve keuze uit het werk van Wergeland. Daar zijn verschillende redenen voor:

- Ook al stierf hij op jonge leeftijd, toch liet Wergeland een enorm oeuvre na. Er was nauwelijks een literair terrein waarop hij niet actief was.

- Wergeland lezen is geen gemakkelijke opgave voor de hedendaagse lezer:

Studentene har store problemer med å forstå språk som er eldre enn Ibsen. Det er helt merkbart, og gjelder både vokabularet og det syntaktiske

zegt professor Per Thomas Andersen. De door Wergeland gebruikte woordenschat wijkt inderdaad sterk af van het hedendaagse Noors (een Deens woordenboek bewijst soms goede diensten) en de archaische spelling maakt het er zeker niet gemakkelijker op. In de teksten hieronder werd die spelling (op één gedicht na) gemoderniseerd en dat heeft vooral in de poëzie gevolgen voor rijm en ritme.

- Lang niet alles wat Wergeland schreef kan de hedendaagse lezer nog boeien, en dat geldt zeker voor zijn poëzie. "He has his own way of thinking into winged forms, which in the case of his writings never leaves doubts about the authorship. We are overwhelmed by a bewildering avalanche of images – for he could think only in the concrete – page-long periods where syntax is on the rack" schreef Illit Grøndahl in tempore non suspecto. Wie hiervan een voorproefje (in het Nederlands) wil hebben moet maar eens de

Het schilderij van Van Huysum

"Beschouwing" ("Beskuelsen") uit Het bloemstilleven van Jan van Huysum (Jan van Huysums Blomsterstukke -- een verzameling lyriek en proza n.a.v. een schilderij van de Nederlandse schilder van stilleven uit het begin van de achttiende eeuw) lezen.

Vertaalsters Lisette Keustermans en Clementine Luijten zeggen zelf in hun nawoord dat "de lyrische delen [...] meerdere duistere passages [bevatten]. Ze werden zo begrijpelijk mogelijk omgezet, maar, met hun vele ondoorzichtige parallellismen (opsommingen in drievoud) en ingewikkelde zinsconstructies (lange zinnen waarin het subject ver verwijderd staat van het gezegde) blijven ze knap moeilijk.

Daarom eerst een paar prozateksten.

Hasselnøtter

Hasselnøtter (1845) (de volledige oorspronkelijke titel is "Hassel-Nødder med og uden Kjerne, dog til Tidsfordriv, plukkede af min henvisnede LinsBusk") is een verzameling van 49 autobiografische schetsen die Wergeland op zijn doodsbod schreef. Hij heeft het onder andere over de verliefdheden uit zijn jeugd,

zijn buitenlandse reizen, zijn vaak controversiële politieke standpunten, de vetes die hij uitvocht met tijdgenoten en zijn huwelijk met Amalie. Onder dramatische omstandigheden geschreven, bevat het toch veel levendigheid en humor.

Endelig slår også min klokke

Campbellerne waarnaar in de tekst verwezen wordt, is een toneelstuk van Wergeland hand.

Jeg skal nu fortelle, hvorledes jeg endelig efter mitt fylte 30. år fant og vant en elleve år yngre pike, som ble og er min kone – jeg skal fortelle det ganske således som jeg fortalte min mor det.

"Du vet, kjære mor, at jeg for de 4 – 500 daler, som Campbellerne innbragte mig, endelig ville kjøpe mig en liten leilighet på landet, og at jeg alt hadde sluttet handel om en hytte ute i Briskeby, især fordi der stod en prektig syren utenfor. Husker du med hvilken glede jeg viste dig knopper derpå allerede sist i februar, da jeg kjørte dig derut for å vise dig stedet."

"Nu ja, gudskjelov du ble det kvitt. Så mye svineri som i det Briskeby, som du kalte en rett smukk landsby, har jeg aldri sett."

Min mor hadde rett i å ønske mig til lykke med at jeg ikke ble beboer av Briskeby; ti uten handelens oppslag hadde jeg aldri truffet på min pike. Handelen gik ellers opp av grunner der vare egne nok. Briskeby plikter nemlig under en løkke, der tilhørte sal. Kongen, men som han hadde skjenket en gammel dame bruken av for hennes livstid. Jeg var en politisk kompromittert person, som damer nødvendig ville ha i naboskapet (enten hun nu fryktet for at jeg skulle republikanisere Briskeby eller bli konge av Briskeby - en tittel jeg ganske vist hadde fått). Leilendingen, som

Ik zal nu vertellen hoe ik, toen ik al dertig was, een elf jaar jonger meisje vond dat mijn vrouw werd en is – en ik zal het vertellen net zoals ik het aan mijn moeder verteld heb.

"Je weet, liefste moeder, dat ik met de 400 à 500 daalders die ik met Campbellerne verdiend had een kleine woning op het platteland wou kopen, en dat ik al een koopovereenkomst gesloten had voor een landhuisje in Briskeby, dat mij vooral beviel omwille van zijn prachtige seringboom. Weet je nog met hoeveel vreugde ik je in februari al de seringknoppen toonde toen ik je ernaartoe gebracht had om je de plek te tonen?"

"Ja, godzij dank dat je het kwijtgeraakt bent. Zoveel smerigheid als in Briskeby, dat jij een echt mooi dorp noemde, heb ik nog nooit gezien."

Mijn moeder had gelijk wanneer ze me feliciteerde omdat ik geen inwoner van Briskeby geworden was, want zonder de verbreking van de overeenkomst had ik mijn meisje nooit ontmoet. De reden waarom de overeenkomst verbroken werd was overigens nogal speciaal. Briskeby valt namelijk onder een landgoed dat aan de koning zaliger toebehoorde, maar waarvan hij het gebruik had afgestaan aan een oude dame voor de duur van haar leven. Ik was een politiek gecompromitteerde persoon, die de dame ongaarne als buur had (of ze nu bang was dat ik van Briskeby een

sto i ferd med å gjøre en handel, hvorved han ville ha erholdt det dobbelte av sin hyttes verdi, ble det betydnet, at han ikke måtte selge til mig; og således ble der da intet av at jeg fikk min eremitage i Briskeby.

"Det var en langvarig og hård vinter den siste; aldri tovær uten i min børs. Mars og april gikk hen uten tegn til vår. Da regner det to dager allerførst i mai og skinner sol i to, og våren var der og med den min umåtelige lengsel efter å få mig en hytte og en flekk jord. Men hvor skulle jeg med noen få hundre kunne få noen annen leilighet enn en arbeidsmanns hytte? og hvor var den å få?"

Nu vel da, så lei da for i år, tenkte jeg – for på landet ville jeg; og fikk jeg da avisen fatt og red avsted den tredje smukke dag, en søndagformiddag til en avertert leilighet på østkanten av byen. Den var mig meget for dyr. Mismodig dreide jeg min hest om ad den samme vei jeg var kommet.

Tømmen hang slapp på halsen. Jeg hørte og glodde efter lerkene og tenkte med dyp bedrøvelse på at jeg måtte opgi mitt håp om en hytte og en flekk jord av en kohuds størrelse. Brunen gikk således hvor den ville, og jeg våknet først av mine betraktninger, da den linjedanser av en hest trippet nok så nett over en halsbrekkende kløpp ute i en av de smågater, som fører til Gamlebyen. En ikke så liten foss bruste nemlig nu under kløppen og vakte mig av mine drømmer."

republikeins nest zou maken of dat ik de koning van Briskeby zou worden – een titel die ik heel zeker gekregen zou hebben). De pachter, die op het punt stond een overeenkomst te sluiten waardoor hij het dubbele van de waarde van zijn landhuisje zou krijgen, werd te verstaan gegeven dat hij het niet aan mij mocht verkopen, en zodoende kwam er niets van mijn plan om in Briskeby een kluizenaarswoning te kopen.

"De vorige winter was lang en hard geweest; nooit was er dooi – behalve in mijn portemonnee. Maart en april gingen voorbij zonder dat de lente op komst leek. Dan regent het twee dagen helemaal in het begin van mei en schijnt de zon twee dagen, en de lente was daar en daarmee ook mijn ongelooflijk groot verlangen naar een landhuisje en een lap grond. Maar hoe zou ik met een paar honderd daalders een andere woning dan een werkmanshuisje kunnen krijgen? En waar was die te vinden?"

Nu wel, huur dan dit jaar, dacht ik, want naar het platteland wou ik; en de derde mooie dag nam ik de krant en reed 's zondagvoormiddags naar een geadverteerde woning aan de oostkant van de stad. Ze was veel te duur voor mij. Mismoedig keerde ik mijn paard en vatte de terugweg aan.

De toom hing slap op de hals van mijn paard. Ik luisterde en staarde naar de leeuweriken en dacht diepbedroefd dat ik mijn hoop op een landhuisje en een lap grond ter grootte van een koeienhuid moest laten varen. Brunen liep waar hij wou, en ik ontwaakte pas uit mijn overpeinzingen toen die koorddanser van een paard nog zo mooi over een gevaarlijk bruggetje in een van de straatjes naar Gamlebyen trippelde. Een niet al te kleine waterval bruiste namelijk onder het bruggetje en wekte me uit mijn dromen."

"Nu," sa jeg til Veslebrunen, "kan du gå så vakkert, så gå hvor du vil. Og så gikk det da utover til Gamlebyen. Humlenes surring i piletrærne dysset mig atter inn. Akk hvor yndig alt var! Da jeg kom til broen blandedes den med lyden av sangen fra kirken. Det var altså ikke middag ennu, og så lot jeg da Brunen gå videre.

"Nu," zei ik tegen Veslebrunnen, "als je zo mooi loopt, mag je lopen waar je wilt." En zo ging het toen verder naar Gamlebyen. Het gezoem van de hommels deed me weer indommelen. Ach, hoe lieflijk was het allemaal! Toen ik bij de brug kwam werd het vermengd met het geluid van het gezang uit de kerk. Het was dus nog geen middag, en dus liet ik Brunen verder lopen.

Henrik Wergeland op zijn favoriete paard Veslebrunen. Litografie van Erik Werenskiold (1855-1938)

Jeg henfalt atter i mine tanker, hvorimellem den jeg fant fornuftigst gikk ut på neste dag å ride opp imellem den fjerdinglange forstad Sagene og banke på døren til hver hytte jeg takserte for omtrent den sum jeg hadde, for å spørre eieren om han ville selge. Plutselig våkner jeg av Brunens skraping og pusting. Han var stanset ved en slusk, som lå tvert over veien og sov. Men veien rakk heller ikke lenger enn nettopp dit. Jeg befant mig på et fiskerleie, som kaltes Grønlien og ved den øverste stue. Hvilken utsikt over fjorden og Akershus og byen og landet! Man kunne see Maridalsfjellene. Og musikken hørtes så tydelig over fra festningen. Og her på denne plett lå en hytte, en hytte av ekte sort, liten og skrøpelig i høyeste grad, så jeg kanskje kunne bli dens eier når jeg bød rett drøyt og kontant. Brunen skrapte liv i dens eier for øyeblikket.

Ik verzonk weer in mijn gedachten. Het idee dat mij het best beviel was dat ik de volgende dag door de kilometerslange voorstad Sagene zou rijden en op de deur zou kloppen van iedere woning waarvan ik dacht dat de waarde ongeveer overeenkwam met wat ik bezat en dan de eigenaar zou vragen of hij wou verkopen. Plots werd ik gewekt door Brunens geschraap en ademhaling. Hij was stil blijven staan bij een slungel die dwars over de weg lag en sliep. Maar de weg liep ook niet verder dan precies tot daar. Ik bevond me bij het hoogst gelegen huisje van een vissersdorpje dat Grønlien genoemd werd. Wat voor een uitzicht over de fjord en Akershus en de stad en het platteland! Je kon de Maridalsbergen zien. En de muziek uit de vesting kon je duidelijk horen. En hier op deze plek lag een huisje, een echt huisje, klein en gammel in de hoogste graad, zodat ik er misschien de eigenaar van kon worden indien ik een stevig en direct bod deed.

"Er det din stue den der med den potetfleck derom?" spurte jeg.

"Å ja, Gud bedre oss!" svarte slusken idet han forskrekket sprang opp og skubbet sig.

"Vil du selge den for 400 daler kontant?"

Med oppspilte øyne og under en livlig kløing i hodet, svarte han, at det ville han nok. Og da han gikk inn på å flytte ut straks og å gjøre hyttens omgivelser ryddige for halm, gamle sko, barneavfall og annet desslike allerede til den følgende dag, så red jeg sjeleglad tilbake i galopp som eier av en hytte og en jordfleck, noe større enn en kuhud, men langt fra stor nok til at utfylle den, når huden var skåret i strimler som Dido gjorde ved sit grunnkjøp.

Men allerede i de første renselses- og oppfiffingsdager fant jeg, at jeg måtte ha en båt, for å stikke like over jorden i stedet for å trekke den ti ganger lengre landevei omkring. Men årer og seil ville man stjele bort fra mig ved bybryggen om jeg ikke hadde et sted å sette dem inn på i nærheten. Dette fikk jeg lov til hos den mann, som nu er min svigerfar; og dette gav anledning til at jeg et par ganger kom i hans stue. Dette gav igjen anledning til at jeg fikk se og tale med hans eldste datter Amalie Sofie, og dette gav igjen anledning til at jeg hver dag før jeg tok over kom i hans stue og satt der og blev sittende der først under påskudd av at jeg var trett og siden som venn av huset.

Jeg trodde, at mitt hjerte var utbrent, men

Brunens geschraap had zijn eigenaar weer energie geven.

"Is het jouw woning daar met het aardappelveldje errond?" vroeg ik.

"O ja, jammer genoeg wel!" antwoordde de slungel terwijl hij geschrokken opsprong en daarna zenuwachtig heen en weer schuifelde.

"Wil je ze verkopen voor 400 dalers contant?"

Met opengesperde ogen en terwijl hij energiek aan zijn hoofd krabde antwoordde hij dat hij dat wel wou. En toen hij dadelijk begon met de verhuis en met het opruimen van stro, oude schoenen, kinderrommel en dergelijke tegen de volgende dag, galoppeerde ik zielsblij weg als eigenaar van een huisje en een lapje grond, wat groter dan een koeienhuid maar helemaal niet groot genoeg om omsloten te worden door een in repen gesneden koeienhuid, een truc die Dido toepaste toen ze een stuk grond kocht.

Maar al tijdens de eerste schoonmaak- en opknapdagen kwam ik tot de conclusie dat ik een boot nodig had om de tien keer langere landweg te vermijden. Maar roeispanten en zeil zou ik aan de stadskade snel kwijtraken indien ik ze nergens in de buurt kon wegsluiten. Daartoe kreeg ik de toestemming van de man die nu mijn schoonvader is, en daarom kwam ik een paar keer in zijn woning. Zo raakte ik in gesprek met zijn oudste dochter Amalie Sofie, en dat zorgde er dan weer voor dat ik iedere dag voor ik de overtocht maakte een bezoekje bracht en bleef zitten, eerst onder het voorwendsel dat ik moe was en daarna als vriend des huizes.

Ik had gedacht dat mijn hart niet meer in

høyere og høyere slo flammene i været. Der satt jeg eftermiddag efter eftermiddag, aften efter aften ved mitt glass shrubb i en krok av sofaen.

"Shrubb?" spurte min mor.

"Grogg med vin i."

"Altså uten brennevin?"

"Pokker heller! Nei først lages groggen *comme il faut* og derpå has vin i."

"Fy, Henrik! og det hver dag?"

"Ja for det meste. Jeg hadde godt påskudd i shrubben til å bli, og at jeg ingen dag var borte fra min krok i sofaen, det er visst. Mine venner trodde, at jeg, straks jeg hadde endt mine forretninger og fått min middag, pilte over til Grønlien for å nyte jordrottens selvbehagelighet og landlivets egen behagelighet. Nei, jeg var i god ro (og sikkerhet trodde jeg) på denne side havnen. Men da noen av dem ergret sig over at de så mange ganger hadde gått rundt forgjeves, så sporet de efter, og da mitt tilholdssted var en leilighet like ved jorden, oppdaget en uforskammet gloer mig. Nu kom da ryktet ut pannekakevarmt om min forlovelse lenge før jeg selv hadde minste håp; en gammel pyntelig mann kom endog hen til oss og gratulerte oss med megen omstendelighet midt i svermen på et forlystelsessted; og jeg fikk av mine beste venner navn av en uforbederlig gammel apekatt, som nu i mitt tredvete år satte kronen på alle mine galskaper ved å forgape mig i en fattig og dertilmed en temmelig simpel manns datter. Det var republikanere, som således glemte folkets adel.

vlam gezet kon worden maar het vuur begon steeds heviger te branden. Daar zat ik, namiddag na namiddag, avond na avond met mijn glas shrubb in een hoek van de sofa.

"Shrubb?" vroeg mijn moeder.

"Grog met wijn erin."

"Dus zonder brandewijn?"

"Nee toch! Nee, eerst wordt de grog gemaakt *comme il faut* en vervolgens wordt de wijn eraan toegevoegd."

"Foei, Henrik! En dat iedere dag?"

"Ja, meestal wel. De shrubb gaf mij een goed excuus om te blijven en dat ik iedere dag mijn plaats in de hoek van de sofa innam staat vast. Mijn vrienden dachten dat ik, van zodra ik mijn zaken geregeld had en gegeten had naar Grønlien trok om er als een zelfvoldane landrot van de typische geneugten van het landleven te genieten. Nee, op dat punt meende ik dat ik me geen zorgen hoefde te maken. Maar aangezien enkelen onder hen er zich over ergerden dat ze dikwijls tevergeefs langsgekomen waren, begonnen ze inlichtingen in te winnen, en daar de plaats waar ik me ophield dichtbij was, werd ik door een brutale bespieder ontdekt. Nu deed het gerucht over mijn verloving als een lopend vuurtje de ronde lang voordat ik zelf enige hoop in die richting koesterde. Een oude keurige man kwam zelfs naar ons toe en feliciteerde ons uitgebreid toen we ons omringd door omstanders op een plaats van amusement bevonden. Mijn vrienden noemden me een onverbeterlijke oude dommerik die op zijn dertigste de kroon op het werk zette door verliefd te worden op de dochter van een arme en bovendien tamelijk gewone man. Het waren Republikeinen, die op die manier de verhevenheid van de mensen vergaten.

Jeg var hjertelig glad, når jeg kunne nyte mine eftermiddager i ro for mine venner; de skippere, som av og til likeledes vederkveget sig med et glass shrubb, gjorde ingen forstyrrelse deri. Dem bemerket jeg ikke. Mine øyne fulgte idelig den yndige skikkelse hvor hun gikk og stod.

Det første, der vakte min oppmerksomhet var den nesten ærefryktsaktige kjærlighet som foreldre og søskende ydet henne. Werthers tilbødte gjorde ikke heftigere inntrykk på ham, når han så henne skjære smørrebrød og dele ut til sine småsøsken, enn denne unge pike på mig, når hun syslet med sine. De elsket henne som mor og søster. Sine øynes herlighet kunne hun likeså litt skjule, som man kan sette en lyshette over Vesuv. Hennes godhet var jeg daglig vitne til, om den ikke hadde ligget likeså åpenbart over hennes ansikt som solskinnen over marken en dag, som fortjener navn av vakker, og om fortrefeligheten av hennes forstand overtydedes jeg vet hvert et ord jeg hørte. Hertil hva du nu selv har sett, kjære mor, alle sunnhetens og ufordervethetens kjennemerker, en smuk skapning, en behagelig stemme, et inntagende ansikt og et tekkelig vesen.

Det hendte undertiden, at noen venner besøkte Amalie, og da blev der lekt gåteleker, hvori jeg også tok del, men alltid til min store prostitusjon, mens ingen gåte var for hård for henne. Dette gav anledning til at jeg engang bad den hele krets over til Grønlien. Ved hjemreisen inntraff et regnvær, som ville vært farlig for sommerhattene. De fleste lot dem da tilbake, og derimellem var Amalies, som jeg hengte over et overordentlig prektig rosentre. Om morgenen, da jeg tok den av, var det virkelig utsprunget endel rosenknopper under den, skjønt ikke fulle ni,

Ik was bijzonder blij wanneer ik van mijn middagen kon genieten zonder mijn vrienden. De schippers, die af en toe eveneens een glas shrubb tot zich namen, stoorden mij niet. Ik lette niet op hen. Mijn ogen volgden zonder ophouden de bekoorlijke verschijning waar ze ging en stond.

Het eerste wat mijn aandacht trok was de bijna eerbiedige liefde waarmee ouders en broers en zussen haar omringden. Werthers aanbodene maakte bij het afsnijden en uitdelen van de boterhammen voor haar broertjes en zusjes geen grotere indruk op hem dan dit jonge meisje op mij wanneer ze zich van dezelfde taak kweet. Ze hielden van haar als van een moeder en een zuster. De schoonheid van haar ogen kon ze niet verbergen; dat zou even moeilijk zijn als een kap op de Vesuvius zetten. Van haar goedheid – even zichtbaar op haar gelaat als het zonlicht over het veld op een mooie dag – was ik elke dag getuige; van de uitmuntendheid van haar intelligentie werd ik overtuigd door ieder woord dat ze sprak. Voeg hierbij, liefste moeder, alles wat typisch is voor gezondheid en onverdorvenheid, een mooi voorkomen, een aangename stem, een innemend gezichtje en een bescheiden karakter.

Het gebeurde weleens dat een paar vrienden Amalie een bezoek brachten, en dan werden er raadselspelletjes gespeeld waaraan ik altijd tot mijn scha en schande deelnam, terwijl voor haar geen enkel raadsel te moeilijk was. Op een keer nodigde ik de hele groep op Grønlien uit. Bij de terugreis begon het te regenen en dat was gevaarlijk voor de zomerhoeden. De meesten lieten ze achter, ook Amalie en ik hing die van haar over een ongelooflijk mooie rozenboom. De volgende morgen, toen ik de hoed van de boom nam, waren er een aantal rozenknoppen ontloken, weliswaar geen

som jeg sa i noen vers jeg skrev over tilfellet, og som da medfulgte rosentreet og hatten. Dette var min første indirekte kjærlighetserklæring av noen tydelighet, skjønt det allerede lenge var klart, at jeg satt i over begge ørene. Alle ungdommens symptomer med søvnløshet, udyktighet til å gjøre noe, mennekeskyhet, åndsfraværelse o.s.v. vare forlenget inntrådt. De ble meg utålelige, og den 12. august fulgte den formelige og direkte erklæring. Den 13. tilbrakte vi på Ekeberg sammen med Mauritz Hansen, en annen god venn og et par flasker champagne og nu er vi da allerede her, kjære mor.

Snipp! Snapp! Snute! nu er mitt eventyr ute og nu god natt!

negen zoals ik later schreef in enkele verzen, waarin ik het ook over rozenboom en de hoed had. Dit was mijn eerste enigszins duidelijke liefdesverklaring, op een ogenblik dat ik al een hele tijd tot over de oren verliefd was. Alle symptomen die een jonge man dan kenmerken zoals slapeloosheid, onmacht, mensenschuwheid, verstrooidheid enz. waren allang merkbaar. Ik hield het niet langer uit, en op 12 augustus zei ik wat me op het hart lag. 13 augustus brachten we op Ekeberg door met Mauritz Hansen, een andere goede vriend en een paar flessen champagne en nu zijn we al hier, liefste moeder.

En toen kwam er een olifant met een lange snuit en die blies het verhaaltje uit!

To små genre-motstykker.

Sjeleglad¹, skjønt **gjennemsulten**¹, sprang jeg fra det engelske dampskip opp på kaien i Havre med min **bylt** under armen.

"Monsieur," sier en stor **martialske** soldat eller douanier til mig idet han peker på bylten.

"Ah!" svarer jeg. "Jeg er en student; (således bør jeg nok **rettest**¹ *in casu* ² oversette ordet "Savant," som jeg brukte) "det er ikke annet enn **lin** og bøker."

"Passer Monsieur!" sa franskmannen, idet han **artig** la hånden til **sjako**en.

Dette var nu fransk høflighet. Nu et motstykke av bergensisk, hvilket ikke ganske vil si det samme som norsk.

Året efter sprang jeg iland på Triangelen i Bergen. Jo, der stod jeg. Hvor bodde nu Madamen, jeg skulle **ta inn** til? Ei, der står jo tre vakre kjøpmenn borte på Bryggen.

Jeg nærmet mig dem, **lettet på** hatten og spurte den ene av dem, en **statelig** mann og en av byens patrisiere, om han ville ha den godhet å si mig hvor Madam

¹ zielsblij; ² uitgehongerd
bundel

norse

¹ het best; ² in dit geval
linnengoed

hoffelijk
sjako (=stijf, hoog, van een klep
voorzien militair hoofddeksel in de
vorm van een afgeknotte kegel)

zijn intrek nemen

nam ... af
deftig

Kaneliussen bodde. Man kunne ganske vel se huset fra det sted han stod; men bergenseren -- han fant en annen **anvisning** bekvemmere for mig.

instructie

"Der, **far**," sa han, idet han pekte opp i luften, der er tårnet på kirken i det **sogn**¹, hvor den madam bor **han**² søker."

"beste man"
¹ parochie; ² = *du*

"Takk for god **underretning!**" svarte jeg min artige **veileder**¹, lettet **atter**² på hatten, gikk **på må og få**³ opp i kirkesognet og fikk det losji jeg søkte uten å behøve videre å spørre. Dette skjedde ifølge en annen bergensisk egenskap, som især **utmerker** det annet kjønn, nemlig nysgjerrigheten. Den holder vinduene godt **besatte**, og den madam, jeg søkte, hadde allerede oppdaget mig ved sin **ferdighed** i å kunne see nesten om gatehjørner ved å trykke det ene øye tett opp til ruten og lukke det andre.

informatie
¹ gids; ² opnieuw; ³ lukraak

Hun stod alt i døren, da jeg kom forbi. "Det er visst til mig De skal, for jeg er Madam Kaneliussen, her losjerer **sannelig** mange fra Østlandet, som De visst er fra."

kenmerkt

bezet
bekwaamheid

"Ganske riktig" "Å vær så god!"

Bergensere, som jeg har fortalt det lille trekk av uhøflighet hos deres **landsmann**, har naivt svart: "jamen **du var iført**¹ et par grove blå **vadmelsbukser**², hadde dårlig skotøy og en **bondehalmhatt**³."

inderdaad

"landgenoot"
¹ je droeg; ² broek van grof
geweven stof; ³ strooien hoed zoals
gedragen door landbouwers

"Jamen den tok jeg høflig av," kunne jeg kun svare.

Et herlig øyeblikk

Så lett om hjertet, så elastisk av ånd har jeg aldri følt mig som da jeg ved konduktørens side rullet av med diligencen fra Havre til Paris. Klokken var seks om morgenen. **Duggen** lå ennu over mark og enge, og jeg syntes å føle dens friskhet også på min sjel. Jeg lengtet etter å kunne gi min overveldende følelse av velbehag luft, og snart fant den anledning dertil. På de første høyder åpnet sig en herlig, naturlig **allé**, der i det lange perspektiv viste på begge sider av veien et par hvilende musketerkom-panier. Den **trefarvede** fane stod **nedstukket** i jorden, og foran den vandret et par

de dauw

laan

driekleurige
geplant

offiserer opp og ned. Det var nok for mig, som følte en franskmanns blod i mine **årer** siden jeg hadde betrådt det land, jeg elsket nest mitt eget.

aders

"Vive l'Armée française!" utroper jeg svingende hatten. "Vive le drapeau tricolore!" Og hilsenen ble gjentatt av alle passasjerene. **Utav** vognen svinget damene sine lommeørklær, herrene sine hatter. Straks kommandertes i gevær, offiserene senket sine **kårder**, fanen ble svunget og mellom de vakre **geledder** under den **solforgylte**¹ **dugglimrende**² alléhvelving rullet diligensten langsomt hen under jublende rop: "Vive l'Armée française! Vive le drapeau tricolore!"

vanuit

degens

gelederen

¹ zonvergulde; ² blinkend van de dauw

Dette **opriktige utbrudd** av mine følelser vant mig mye **godhet** hos passasjerene, ikke å glemme hos konduktøren, ancien militaire. Noen blikk jeg **erholdt** av en deilig fransk dame, har jeg aldri kunnet glemme. Jeg leste deri velvilje, erkjentlighet og patriotisk begeistring, og jeg fikk et i hver bakke, hvori jeg sprang av og gikk ved siden av vognen. Det **huldeste** blikk gjemte hun til i Rouen; men jeg fikk det fra en annen diligence, hvori hun skulle ta en annen vei. Det var altså det siste.

oprechte uitbarsting

welwillendheid

kreeg

lieflijkste

Visit hos Peter Andreas Heiberg.

Peter Andreas Heiberg (1758- 1841) was een Deens polemisch auteur die in 1800 verbannen werd en zich in Parijs vestigde.

Jeg tok inn i *Hotel du Havre* fordi gamle P. A. Heiberg bodde der. Men det var en **lei** gammelmann.

vervelend

"Vær så god at komme nærmere og å sitte ned," sa han fra sin sofa. "Nu ja, sitt der!"

Men satt man så der, så satt man fast som en **flue** i en **edderkopps**¹ vev; **ti**² man kunne ikke bli ham kvitt for alle de historier, især fra hans tid i Danmark, som han fortalte.

vlieg

¹ van een spin; ² want

Kl. 12 var han begynt med dem, Kl. 2 skulle verten følge mig til *Palais royal*. **Den** var allerede **tre kvarter på 2** og jeg fortvilet over den masse av kjedsommelige anekdoter, **som lot til å være tilbake**, da han ved visse

d.w.z. klokken

kwart over één

die nog op komst leken te zijn

personer hadde anmerket, at han skulle komme til dem siden.

Jeg vred mig på stolen, jeg så til vinduet; han lot som om han intet merket, skjønt han dengang ikke var blindere enn at han selv på mitt ansikt måtte ha kunnet lese **overmættelsen**.

Endelig beslutter jeg å **sønderrive** veven, idet jeg tar mitt ur opp og blir stirrende på det. Jo ganske riktig det gikk, det gikk allerede midt over **totallet** med både **langviseren** og kortviseren. "Hva betyr det, min herre?" spurte han **stuss**. Jeg sa ham hvor jeg hadde bestemt mig hen til klokken to. "Så gå!" sa gamle Heiberg (og jeg syntes at han **tygget et "fandenivold" imellem gommene**.) "Gå kun, når De foretrekker å see *Palais royal* for hva jeg kan fortelle Dem."

Jeg **tøvde** ikke. Heiberg tilga mig aldri. Han var en grav, som gjemte på allting, en gammel eske full av **snurrepiperier**¹ og **nag**².

Gullgruben

"Akk, Madame, akk Mademoiselle!" sa jeg med en **ynkelig** stemme til moren og datteren i huset, da jeg kom ned i stuen en morgen i den første uke i Paris; "der er hendt mig en stor ulykke. Jeg må forlate det **velsignede** Paris om ganske kort, for jeg savner endel penger, visst 100 francs, om ikke flere." Begge slo hendene sammen og **skrek over sig**, så verten kom til.

"Vet De da ikke **bestemt** hvor meget det var?" spurte **jomfruen**. Jeg måtte tilstå, at jeg ikke hadde **ført** noen **bok**¹. De slo **atter**² hendene sammen og skrek over sig. Jomfruen endte dog med et vennlig: "*Mais, Monsieur!*" med truende **pekefinger**.

På vertens ansikt så jeg de samme skyer som den første dag i *Palais royal*, da jeg bad ham vise mig et **spillehus**, og igår, da jeg kom fra Versailles, og fortalte ham, at jeg der for mangel på pass var blitt arrestert av selve verten, jeg hadde **gasterert** hos, hvis jeg ikke hadde visst å **salvere** mig ved flukten, og det en ekte flukt: gjennom en bakdør, nedover noen alléer i regn og mørke, inn i

de oververzadigheid

in stukken te scheuren

het cijfer twee (*op de wijzerplaat*)

de grote wijzer

kortaf

een "(loop) naar de duivel"

tussen zijn tanden mompelde

aarzelde

¹ drukte; ² wrok

de goudmijn

klaaglijke

gezegende

zetten een grote keel op

precies

de juffrouw

¹ een boekhouding gevoerd

² opnieuw

wijsvinger

goktent

verbleven

redden

en **kabriolet** og i galopp til Paris.

Det var en særdeles aktverdig familie den vertens, likefra **husfaren**¹ til den **Savoyard**², som var *Garçon* i dette hotell, hvor jeg forresten ikke så andre gjester enn gamle Heiberg, som bodde der fast, og mig. På vertens faderlige **omhu** for mig, har jeg ovenfor anført eksempel, og mor og datter var alltid særdeles fornøyde, når jeg ville se inn til dem i deres lille stue. Faren, en **smukk** overordentlig kraftig bygget mann, hadde stått i Napoleons garde og gjort **toget** med til Rusland. Hans **senete**¹ armer vare **gjennemhullet**² av kuler. Mutter hadde også fått sitt av leken ifjor, idet en kule nok så nett var gått igjennom hennes **kappestrimmel** just som hun skulle **kike** ut av vinduet, for å see hvordan **det stod til** på gaten. Den historie ble da den gode gamle kone ikke trett av å fortelle under hjertelig latter, hvorved da kappen med hullet i måtte frem av kommodeskuffen. Datteren var en god, rett vakker, men ikke lenger ganske ung pike, der især lot til å interessere sig for komediebilletter. Kort – jeg hadde her truffet en **mønsterfamilie** av den for sine huslige **dyder** i det minste engang berømte Pariser-**Middelstand**.

Der satt vi. Verten **trommet** med sine fingre på bordet. Mutter **rystet** av og til på hodet. Datteren gav mig medlidende blick ifra sitt **sytoy**.

"Ah!" ropte jeg og sprang opp. "Jeg er hjulpen. **Msr.** Heiberg er jo min **landsmann**." Jeg oppover trappene.

"Reis, reis straks igjen!" var det råd jeg fikk hos gamlingen, **ledsaget**¹ av et **grevlingesmil**².

"Jeg har dog penger til å bli her to uker til."

"Nu ja, så for satan så bli her to uker til."

"Men på mindre enn en måned kan jeg ikke få sett Parises merkverdigheter **igjennem**."

"Så må De slå en **strek** over resten av merkverdighetene. **Der er intet annet for**."

Dermed var audiensen forbi og jeg sprang temmelig **oppbrakt** nedover trappene igjen, med den ene hånd i **hissigheten** stukket dypt ned i vestelommen. Men hva **pokker**¹ er det som jeg kjenner imellem **foret**² og tøyet. En knapp? Nu, den kan også være god å ha, tenkte jeg

licht tweewielig rijtuig met een opvouwbare leren kap

¹ pater familias; ² iemand die uit de Franse streek Savoye afkomstig is

bezorgdheid

knappe
veldtocht

¹ pezige; ² doorzeefd

lint van een muts
kijken
wat er aan de hand was

typische familie
deugden
burgerij

trommelde
schudde
naaiwerk

monsieur
landgenoot

¹ vergezeld; ² glimlach als van een das

grondig
streep
er zit niets anders op

verbolgen
in mijn opgewondenheid
¹ verdorie; ² de voering

og stanset for å hale den frem.

O under – en Napoleon d'or! Og således **halte** jeg ikke mindre enn seks **frem**.

Tilfellet syntes mig verd å fortelle Heiberg; men han bemerket kun ganske koldt, at det ikke var første gang lykken var en **dåres formynder**.

Men desto større **deltakelse** nød jeg nede i stuen. Alle klappet i hendene og lo hjertelig. Verten mente, at hullet burde sys igjen. Jeg mente nei, da det måtte betraktes som en gullgrube, som var god å **ta til** en annen gang.

haalde ... tevoorschijn

het voorval

de voogd van een dwaas

sympathie

gebruiken

Om å lære sine barn selv å lese

"Om å lære sine barn selv å lese" toont ons Wergeland als volksverbeffer. In deze in dialoogvorm geschreven tekst, die in 1844 verscheen in een door hem geredigeerd tijdschrift, legt hij wijze woorden in de mond van ene "pastor Axelsen".

Jo tro mig -- sa Pastoren -- Den undervisning foreldre gir, **biter mer på** enn noen annens.

[...]

Der er jo et **ømt** bånd mellem foreldre og barn. Når foreldre kaller sådanne barn til boken, lyder den barnlige takknemlighet så gjerne.

[...]

Nei, mine venner, det skal alltid lykkes foreldre bedre enn andre å lære sine barn å lese.

[...]

Tiden **strekker** nok **til**¹ når man bare **husholder**² rett med den; og dertil hører at man inndeler den rett. Morgen, middag, aften -- der er alltid en stund av dagen for far eller mor, når de er hjemme, til å lese med barnene. Det skal ikke oppta hele dagen."

[...]

Tidlig bør derfor barnet lære den, og det allerede ved 6 års alder. Deres **spede** hender kunne ennu ikke brukes til noe arbeide, men den lille ABC-boken kunne de holde."

Hans: "Men mange barn er **senferdige** med å tale."

Pastoren: "Naturligvis bør man ta hensyn til barnets evne. Men skulle også et barn være tregt med å tale, bør man dog ikke **oppsette** med lesningen til det taler

heeft meer impact

tedere

¹ is er genoeg; ² aanwendt

tengere

laat

uitstellen

fullkomment rent. Just ved at man begynner å lære barnet fritt å uttale bokstavene og siden **stavelser** og ord, lærer de sig også ferdigere den daglige tale.

[...]

Således kunne **I**¹ ellers **bære eder ad**²: først lærer I dem bokstavene a. b. c. osv., og med denne undervisning skulle I **holde på** inntil de kjenner alle bokstavene vel, både de norske og de latinske. Å skifte boken er herved godt, da der alltid er en liten forskjell i trykken. Derved **blir de bokstavfaste**

[...]

Hans: "Men om barnene **tretner**?"

Pastoren: "For lenge **ad gangen** må man ikke holde barnene ved boken, ellers skjer nok det du fryktet for, Hans. Da begynner det å **verke** i alle finger- og **tåpisser**¹, og nese og **øyenlokk**² blir så tunge på de små **stakler**. La dem da kun være ved boken når de er så små så lenge som de **formå** å være oppmerksomme. Det er regelen. La dem så gå og leke."

[...]

Å leke er småbarnenes lyst og **idrett** og uten sådan bør I aldri la dem være. Barn må aldri være uten **beskjeftigelse** eller henge med henderne. De blir derved kun **dorske**¹, og I vet jo at **lediggang**² er en mor, som **føder**¹ av sig alle **laster**²."

[...]

Barnenes nysgjerrighet -- og den er sterk i en 6 - 7 års alder -- gjør det mindre **kjedsommelig** for dem enn det er for lærerne. Dessuten bør man jo aldri holde lenge på ad gangen; men ingen dag, og ennu mindre noen uke, bør **hengå** uten at de en eller annen stund, om enn aldri så kort, settes til boken."

Ole: "Hos skolemesteren sitter de dog hele dagen ved boken."

Pastoren: "Gud bevare dem fra det! Nei, mens en del leser for skolemesteren, er de andre i lek eller leser for sig selv. Det ville ikke være godt for **rosene** for deres barn, som må, om de skulle trives, ha lek og springen i fri luft og på den grønne bakke som her."

lettegrepen

¹ jullie; ² te werk gaan

verder gaan

herkennen ze de letters moei-
teloos

moe worden

per keer

pijn doen

¹ teentoppen; ² oogleden

stakkerds

kunnen

lichaamsbeweging

bezigheid

¹ lui; ² ledigheid, niets doen

¹ voortbrengt; ² ondeugden

vervelend

voorbijgaan

de rode blos

Wergeland heeft zelf ook voor kinderen geschreven.

Mine to sorte katter (et eventyr)

Ifjor hadde jeg en sort **hunnkat** med hvit snute og hvite **labber**, som hette "Nattens Diamant," fordi hun forresten var så **stenkullglinsende** sort at hun likesom glinset i mørke; men hun var så tyvaktig, at jeg, da min gode **naboerske** allikevel ville ha den, skilte mig ved den. "Farvel, Diamant!" sa jeg, "men hvor skal jeg nu få din **make** i skjønnhet og pussærlighet fra?" Jeg mente: i skjønnhet og **udyder**; men i **atskillelsens** øyeblikk sa jeg dog ikke mer. I år har jeg fått mig en søt liten ganske sort **hannkat**, der kom spaserende av sig selv, og som heter "den **fortryllede** negerprins," og om begge er der et eventyr.

Hva skulle nemlig hende her en natt med så smukt et måneskinn, at jeg måtte opp for å se derpå? Alt var som **overgytt**¹ med et perlemor. På **rekkverket**² av altanen udenfor satt "Nattens Diamant," et sort **katteskin** var **skjødesløst** kastet på gulvet, og en ganske sort liten **dreng**¹ stod og strøk henne **på det ømmeste**².

"Kjære Misselimiss," sa han, "Bestemor er ikke lenger **vrede**, når du bare vil følge med tilbake. Derfor vet du jeg er kommet efter dig; men således går den ene fullmåne efter den annen uten at det nytter mig."

"Ja det var også et innfall av dig Kiss-Kiss, å komme efter den lange vei. Nei takk, nu blir jeg her, for jeg skal si dig musene er så søte."

"Det føler jeg nok, når jeg har skinnnet på," svarte Kiss-Kiss; "men hør! nu, da jeg er mig selv, hvor lenges jeg efter en skål **fløte** som hjemme hos bestemor."

"Da skulle du smake min **matmors** fløte," sa Misselimiss og **slikket** sig om munnen.

"Akk, du er uforbederlig," sa Kiss-Kiss sørgmodig. "Bestemor sa også at hun fryktet derfor, så det var med stor **møye** jeg fikk lov å komme efter dig. Men husk dog at du er en prinsesse, søte Misselimiss."

"Med min frihet er jeg en **dronning**," svarte hun.

poes (vrouwelijke kat)

poten

glanzend als steenkool

buurvrouw

gelijke

ondeugden; van de scheiding

kater

betoverde

¹ overgoten; ² balustrade

kattenpels

nonchalant

¹ knaap; ² erg teder

boos

room

bazinnetjes

likte

moeite

koningin

"På et **lumpent** loft. Tenk på palmetrærne hjemme."

ordinaire

"Slottstaket er høyere. Du skulle føle et bad i **stjernerens skin**¹ der. Oh, det **frisker**² min pels, så den gnistrer som om diamanter sprang av hver **hårspiss**. Dessuten -- fulgte jeg ditt råd, ville man, på grunn av vår **negerfarve**, tro at vi var slaver, og da er det bedre å være katter med den ære, som alltid følger med friheten."

¹ sterrenschijnsel; ² verfrist
haarpuntje

donkere huidskleur

"Sant nok, Misselimiss; men -- "

"Jeg har intet 'men', **tåpelige** Kiss-Kiss, **bestemorsdalt**¹, når jeg har lyst til noen ting," sa Diamanten, **vispende**² med halen, som kattene gjøre når en **lidenskap** oppstår hos dem.

domme

¹ *kindje dat aan grootmoeders rokken hangt*; ² slaand
passie

"Det er ikke friheten, Misselimiss. Det var den, bestemor sa, fortjente ikke kranser, men **ris**."

roe

"O, minn mig ikke om **vidjebuskene** ved Kongofloden! Min matmor er ganske annerledes tålmodig enn bestemor kan du tro." Og halen vispet **atter**. "Jeg har det godt," lagde hun til, og begynte ganske rolig å spinne.

wilgen

opnieuw

"Du vil altså ikke?" sa Kiss-Kiss med en tåre i øyet.

"**Tyss!**" hvisket Nattens Diamant, og **skjøt rygg**².

¹ sst; ² zette een hoge rug op

"Hva er det nu?" spurte Kiss-Kiss, gripende **ilsomt** etter katteskinnet.

haastig

"En mus!" Og vips var venninnen borte. Jeg hørte kun en raslen og et fint **hvin** i buskene nedenfor.

gegil

"Bestemor hadde rett," sa Kiss-Kiss, idet han trakk katteskinnet over sig likesom en handske. "Den, som begynner å stjele, **blir gjerne ved**."

gaat er gewoonlijk mee door

"Aha, lille pus! " tenkte jeg, "er det således **fatt** med dig, så **gadd** jeg nok vite sammenhengen noe nærmere; og derfor -- neste fullmåne passet jeg på, og grep skinnet just som Kiss-Kiss hadde slengt det på rekkverket og var krøpet opp for å se etter om Diamanten ikke ville komme **pilende**¹ henover jordet **saktere**² enn skyggen

gesteld
zou graag

aangesneld; ² stiller

av en sky. Jeg fikk da følgende historie å høre i måneskinnet, **ti** inn fikk jeg ikke Kiss-Kiss således som han nu så ut, nemlig som en slank velskapt negerdreng, sort, glatt og glinsende som **ibenholt**, med tenner, der skinte selv i skyggen, og store vennlige øyne med megen hvit emalje og store kullsorte **øyestener** i.

"På hver sin side av den store Congoflod i Afrika ligger kongerikene Akim og Mequimbo, og nesten **stetse** i krig med hinannen. Akimterne hadde litt et skrekkelig nederlag av mequimbanerne, som **endog** hadde inntatt hovedstaden, ødelagt alle dens potter av **lerhytter**, satt ild på den store **bikubaktige** i midten, som førte navn av det kongelige slott, og drept kongen selv og på det nærmeste hans hele familie. Ti kun den yngste prins, Kiss-Kiss, var blitt reddet til skogene på sin **farbrors** armer; og var han ikke øyestenen før, så blev han det nu.

Et par måneder efter kom dog farbroren, en sann helt, frem igjen av skogene med en del **trofaste** krigsmenn med fjærene likeså **kaut** på hodene som før, svingende **køllene** over hodene med det gamle krigsskrik og **truende** over floden til palmeskogene i Mequimbo med likeså kjekke utfordrende **geberder** som før. Men hva skulle der bli av prinsen, landets håp, **tronarvingen**, den lille Kiss-Kiss? Han kunne dog ikke gå med over floden til en krig, som ville bli mer rasende enn noen av de foregående, siden den fæle hevsn, hyenen mellem lidenskapene, var kommet med i spillet. Da erindret høvdingen at gamle Mumbobumbo, en kone berømt for sin store visdom og så **ansett** at hun kaltes bestemor over hele landet rundt omkring, ja både av akimter og mequimbaner, bodde ved flodens **bredder** under noe kokostrær, som lot sig **skimte** i fjernet; og dit ble nu Kiss-Kiss brakt, og Mumbobumbo mottok ham på det beste. På det beste, det vil si kjærlig og med hva hun hadde, og det var ikke meget, siden en tropp mequimbaner, som var fra de fjerne grenseskoger og ikke kjente "bestemor", også hadde ødelagt hennes lille eiendom. Hennes **akerbit**¹ hadde man brent, **opp-rykket**² alt i haven og jaget hennes ku og **fjærfe**³ til skogs, og kun kokospalmene hadde man latt stå, så hun dog hadde litt til spise og melk av de søte kjerner for pleiebarnet og sig selv. Kiss-Kiss måtte da klatre opp i palmetoppen og kaste nøtter ned, og således lærte han tidlig den kunst. Men **knapp tæring** var det, og

want

ebbenhout

oogappels

altijd

zelfs

kleihutten

bijkorfachtige

ooms (*langs vaderskant*)

trouwe

trots

de knuppels

dreigend

gebaren

de troonopvolger

gerespecteerd

oevers

ontwaren

¹ stukje akker

² uitgerukt; ³ pluimvee

krappe maaltijd

hverken kuen eller hønsene og duene ville vende tilbake.

Imidlertid **hærjet** regenten av Akim på den annen side av floden, og man så ofte flyktende svømme over, skjønt det var farlig nok for krokodillene. En dag kom en kvinne med prektig **hodepynt** av fjær og glimrende arm- og halsbånd av store hvite perler og diamanter til bredden med sitt barn i en kurv på skulderen, og endelig **bekvemmer** hun **sig** til å forsøke å slippe over. Morkjærligheten overvant dødsfrykten. Hun kysset sitt barn, kastet hodepynt og smykker av, slengte kurven på skulderen og la ut. Allerede var hun nær den annen bredd, hvor Mumbobumbo og Kiss-Kiss satt imellem **vidjebuskene**¹, da man hører et skrik og et **plask**². Man ser kun at moren strekker sine armer opp over **vannflaten**¹, **skyter**² kurven med barnet i fra sig innimellem **sivene**, og forsvinner. Men bestemor **var ikke sen**. Hennes armer syntes å forlenge sig; kurven fikk hun fatt i, og deri var da en liten pike, som straks sprang opp på gresset og sa at hun hette Misselimiss, og var sulten. Fiendes barn eller ikke, **lidt** nok før eller ikke nok, Mumbobumbo tok også henne til pleie; og rett som om Gud straks ville belønne denne **menneske-kjærlighet**, stakk den bortjagede ku nettopp i samme øyeblikk sitt hode **rautende** ut av krattet, og der forløp ikke en dag i lang tid uten et eller annet av fjærfeet kom tilbake. Da Mumbobumbo kom til sin hytte med et av oss barn ved hver sin hånd, **brisket** kalkunskhanen sig utenfor døren på sin gamle plass; en **pipen** hørtes ikke langt borte -- der kom først en, så to, så tre av hønsene. Neste morgen våknet vi av at hanen **galte** utenfor, og da bestemor åpnet døren, fløy to av duene inn -- resten satt på en gren like overfor, ja selv hennes kjære lille kanarifugl, hvis **bur**¹ var blitt **sønderslått**² i **tummen**³, kom tilbake.

"Gjør hva godt er", sa bestemor, så vil det være som om der fløy kanarifugler inn i ditt hjerte og fylte det med liv og med sang.

Akk, bestemor var så god! Men arbeide ville hun ha. Men dette var ikke efter Misselimiss's smak. Istedetfor å **spinne**¹, som bestemor **satte** henne **til**², lærte hun sig bare til å si snurrur med munnen eller inne i halsen, så det lød livaktig som en **rokk** og narret bestemor. Men ikke nok med det -- fra en vis dag var det som om en

ging ... tekeer

hoofdtooi

brengt ... de moed

¹ de wilgenstruiken; ² plons

¹ het wateroppervlak; ² duwt het riet greep dadelijk in

(onrecht) geleden

menslievendheid
loeiend

paradeerde
gepiep

kraaide

¹ kooi; ² stukgeslagen
³ het tumult

¹ spinnen (*op een spinnewiel*)

² opdroeg
spinnewiel

ond ånd var fart i henne. Hun hvisket nemlig til mig, at hun hadde gjort den oppdagelse, at den melk og fløde hun kunde stjele fra bestemor, smakte tusen ganger søtere enn den vi fikk i våre små kopper, og det varte ikke lenge før hun også fant at der var en egen fornøyelse i å gjøre nettopp hva bestemor hadde forbudt. Aldri før hadde bestemor vendt ryggen før Misselimiss var i pottes og panner. Sov hun middag i samme rom hvor en kopp fløte kunne stå, listet Misselimiss sig inn **på hoselesten** og kom så ut igjen ganske hvit om munnen. Bestemor hadde forbudt oss å forstyrre småfuglene i deres reder; men intet tre var for høyt og **smekker** for Misselimiss når hun ville blåse egg ut. Om natten skulle vi naturligvis sove; men da listet Misselimiss sig opp og gjorde tusen **opptøyer** -- kort, fra hint øyeblik av, at hun hadde smakt den stjalne fløte, var det som om en egen urolig, **slikvoren, ugangslysten**¹ natur hadde bemestret sig henne².

Bestemor tålte alt i det lengste; men endelig en dag, da fløtepotten **atter** var tom, kokte hennes tålmodighet over, og hun tok da lille Misselimiss for sig, og sa til henne i en streng tone: "Hør, barn, alle dine streker er mig bekjente; men likesom de har innpreget sig dypt i mitt hjerte, har jeg inngravet en strek for hver av dem i denne smaragd i min fingerring." (bestemor bar virkelig en funklende sten deri, der så ut som et forstenet katteøye). "En katt har en og tyve feil, nemlig: **slikvorenhet**¹, lettsindighet, dovenskap, **ustadighet**², **trettekjærhet**³, **pyntesyke**⁴, uredelighet, **lumskheth**⁵, ulydighet, ulærvillighet, **trossighet**⁶, falskheth, **lunefullhet**⁷, **egenkjærlighet**⁸, **skadefryd**⁹, mangel på respekt, **ranglelyst**¹⁰, **havesyke**¹¹, utakknemlighet, grusomhet, og endelig i alt dette uforbederlighet. Og nu har du allerede 20, sier og skriver tyve, streker i stenen. Får du nu den siste enogtyvende til, er du blitt **til sinn og sjel**¹ en katt, og jeg behøver **blott**² å vise dig selv i smaragden for at du fluks også skal bli forvandlet dertil. Du vil nemlig med forferdelse se en katt i stenen, og den er dig selv, ditt eget bilde. Men **rett dig derefter!** For hver en feil du **avlegger**, stryker jeg derimot en strek ut, og når alle er kommet vekk, og jeg så viser dig smaragden, vil du igjen se en god lille pike deri."

Bestemor Mumbobumbo var ikke å spøke med; men spøke med henne ville just Misselimiss. En dag **vanket** der **ris** -- ikke av den deilige hvite, som vokset på vår

op kousenvoeten

rank

opstootjes

wellustige

¹ baldadige ; ² zich van haar meester had gemaakt

wederom

¹ wellust; ² ongedurigheid

³ twistziekte; ⁴ ijdelheid; ⁵ trouweloosheid; ⁶ koppigheid

⁷ grilligheid; ⁸ zelfzucht

⁹ leedvermaak; ¹⁰ slemperij

¹¹ hebzucht

¹ in hart en nieren; ² slechts

schik je daarnaar
je van ontdoet

hingen
stengels

aker, men av den samme vidjebusk, hvor Misselimiss var drevet iland. Og hva gjør nu Misselimiss? Avskyelig, i sannhet avskyelig! Hun hevnet sig ved å rive bestemors yndlings, kanarifuglens, bur ned, så den lå død der. Det var den avskyeligste kattestrek. Men i samme øyeblikk hørtes også en **skjærende** lyd likesom i glass, der gikk til marg og ben. Det var bestemor, som grov den enogtyvende syndestrek i stenen, og nu måtte Misselimiss for en dag.

"Se!" skrek bestemor, og holdt henne stenen, der lyste som et **harmtent** tigerøye, for øynene. "Se dig selv, dit **skarn!**" Og i samme øyeblikk stod min pleiesøster der som en sort katt med hvit snute og hvite sokker, som når hun listet sig hen på hoselesten og stjal fløte. Siden den tid hadde jeg en så forferdelig respekt for bestemor, at jeg rett ofte tenkte på å løpe min vei. Det var nemlig det første Misselimiss gjorde, da hun var blitt katt; og for rett å komme bort, løp hun om bord i et engelsk skip, og er således kommet hit formodentlig efter mange eventyr.

Bestemor syntes dog undertiden å angre sin strenghet og å savne Misselimiss. "Ingen kunne således få mig fruktene ned av trærne -- mumlet hun **stundom** -- Stakkels Misselimiss! hun var dog et barn! -- **slett** oppdragelse -- tyvaktig mequimbanerrase -- **ris** kunne kanskje vært bedre, o. s. v."

"Vil du, bestemor," sa jeg da en dag til henne, "skal jeg dra avsted for å see hvordan stakkels Misselimiss har det."

"Hun er uforbederlig" -- sukket bestemor. "Det er det verste".

"Si ikke det, bestemor", sa jeg. "Vi kunne dog forsøke. Var det ikke kjærlighet som strakte sine lange armer ut i dine, da du grep Misselimiss i floden?"

"Du er et godt barn," sa bestemor. "Måske har hun dog forbedret sig. Og når neste skip kommer -- -- ."

Bestemor visste råd. I en smukk måneskinnsnatt samlet hun så meget lys i sin grøngule edelsten, at dens utålelige funklen når hun vendte den imot mig, kunne jaget mig inn i et museskinns **enn si** i den sorte

akker

snijdend

voor de dag komen

in woede ontstoken
ellendeling

soms
slechte
de roede

en dus zeker, laat staan

kattebelg, hun holdt foran mig, og så brakte hun mig da ombord i det neste skip som kom.

kattenhuid

Jeg led meget der ombord av en **apekatt**, der behandlet mig som en slags fetter fra landet; men hva jeg forresten så der, ga mig lyst til å forbli katt, om det så skulle være mitt hele liv. Ti om bord i det skip befant sig både min tapre farbror, regenten av Akim og hans fiende kongen av Mequimbo med mange av deres folk som slaver. Om hinannen lå de **i lenker**; men når de kunne komme til, fortsatte de kampen med hender, føtter og tenner.

aap

geboeid

"Tror du --" sa engang kongen av Mequimbo, idet han forgieves i lenkene søkte å oppløfte sine knyttede hender -- at min tapte frihet, min tapte **seierheder**, mitt tapte kongerike er mitt største tap? Nei! nei! mitt barn! mitt barn! – Da min hustru flyktet og Misselimiss ble borte -- det er min sorg, og deri har du, du ingen del -- det er min glede! Hører du, deri har du ingen del. I det minste ikke gleden av å ha den nærmeste."

overwinnaarsglorie

Jeg **gyste** over denne villhet. Ble Misselimiss katt fordi hun stjal fløte, burde hennes far bli tiger eller leopard, tenkte jeg. Men -- **vedble** jeg i mine tanker -- når Misselimiss og jeg blir store, skulle vi stifte en evig fred imellem begge folk, skjønnere enn om blomsterkranser nede begge flodens bredder, og vi skulle avvenne dem med en villhet, der kan føde så skrekkelige ord. Tenk da nu hva jeg må føle ved å finne Misselimiss ganske **ubevegelig**. Hverken disse skjønne planer eller at jeg minner henne om at hun er prinsesse og at det yndige palmedekte Mequimbo venter henne, eller fortellingen om bestemors tilgivelse og om hvor svært jeg har hadd det for å finne hennes spor i det store London, har kunnet bevege henne. Hun har tvertimot narret mig med sig her hit ennu høyere imot nord, fordi hun engang hørte noen matroser på et norsk skip, som lå ved siden av det engelske hvor jeg dog omsider traff henne, snakke sammen om hvor meget deiligere måneskinnet var hjemme i Norge enn i England. Akk! Hun er ganske blitt katt -- " tilføyde Kiss-Kiss sukkende -- -- "Men må jeg nu be om mitt skinn, for der kommer Diamanten."

huiverde

hield ... vol

onverzettelijk

"Vil ikke du da bli hos mig, kjære Kiss-Kiss?" spurte jeg, idet jeg gav ham pelsen, som han straks **iførte sig**.

aantrok

"Jeg lover intet," sa Kiss-Kiss, "for der kommer Diamanten." Og vips var han vekk. Prinsen var også en katt. Men en god liten katt, som for sitt hjertes skyld fortjente å være prins, og jeg vet nu hvorfor jeg elsker den så, mens jeg har så mine egne tanker om "Nattens Diamant," den utakknemlige, men smukke, sorte hunnkat med den hvite snute og de hvite poter.

Jeg tenker nemlig at hvis bare gamle **brave** bestemor Mumbobumbos makt strakk til å late et hvitt eller grått hår skyte frem i Misselimisses kullsorte pels for hver kattestrek hun begår, ville hun nok vende tilbake igjen, for hva annet holder henne vel, enn det hun er **for-gapet** i sin egen skjønnhet som katt? Hun vil heller være nummer en mellom kattene (og det er hun rigtignok) enn nummer to mellom negerprinsessene (som jo kunne hende sig). Så **forfengelig** er hun.

"Enn friheten da?" avbrøt prinsen mig i dette øyeblikk. "Og dessforuten -- Misselimiss har rett -- nu har jeg selv probert det -- det er en kostelig fornøyelse å sitte der oppe på slottstaket og å late sig bade i stjerne- og månelysset, det ene hvitt som melk, det annet gult som **fet fløte**." En kattelignelse!

Katt blir katt.

eerlijke

verliefd

ijdel

rijke

Hunden og pinnsvinet

In deze fabel is Jean de La Fontaine niet ver weg.

En hund, **beklippet**¹ **snau**² og glatt som bonde sluppet fra sin advokat, brøt ben i **kvag**, og lå på marken hen den hele dag for mygg og fluer **vernløst bytte**. Hvor sugde de! hvor blod de drakk, imens den jamret uten nytte! Den mygg, som knapt sig kunne flytte **av metthet**¹, dog til avskjed stakk. Og nye kom, mer sultne kun og **djerve**² og boret **snabelen** i den nakne nerve, mens tykke fluer grov sig inn, og **ynglet** mellom kjøtt og skinn. Et **pinnsvin**¹ hører hunden **klynker**²,

¹ geknipt; ² kaal

op verschillende plaatsen

weerloze prooi

¹ omdat ze al volledig verza- digd was; ² driest
steekorgaan van een insect

vermeerderden zich

¹ egel; ² janken

og **triller** fra sitt hull sig frem.
"Bi! sier det -- hvor jeg dig **ynker**!
 Jeg straks vil **frelse** dig fra dem.
 Jeg kan ei denne **grumhet** tåle.
 Jeg tar **dem** på mine nåler."
 Så sagt, den ruller sig **i hop**
 og reiser sine **pigger** opp,
 og kaster sig ... på **flueskaren**?
 O nei; men på den arme hund,
 som klynker nu med megen grunn:
 "ti ganger verre er jeg faren!
 Du sårer mig på ny med hver
 bevegelse på kryss og kvar.
 Ti ganger verre er jeg faren!"
 Pinnsvinet lot ei av hans skrik forstyrre sig.

Moral.

Hvor mang en mann, hvor mangt et land er ikke hjulpet
 fra strand i **kulpen**?

schuifelt
¹ wacht; ² heb medelijden met
 verlossen
 wreedheid
d.w.z. de vliegen en de muggen
 samen
 stekels
 de vliegenmenigte

over en weer

de (draai)kolk – *de hele uit-
 drukking betekent ongeveer "van de
 regen in de drop"*

De didactische bedoelingen van onderstaand vers (een juweeltje in zijn soort) zijn wel overduidelijk. Om een idee te geven van de evolutie van het Noors en de Noorse spelling is hier de oorspronkelijke versie gegeven. Aan de rechterkant worden de moderne vormen van een aantal woorden gegeven en onderaan de vertalingen van de cursief weergegeven woorden.

Sproglære

1. Fire smaa Ord har jeg ofte **seet**:
 Artiklerne "en" og "et" og "den" og "det".
2. Substantiv (Nomen) er Navn paa en Ting:
 en "Skole", et "Huus", et "Skib" og en "Ring".
3. Adjektiv lærer os Nomenets Art,
 som: "stor" og "liden", "*lodden*" og "*bart*".
4. Istedetfor Nomen Pronomenet staaer:
 Johns **Hoved**, "hans" Næse, "min" Arm, "dit" *Laar*³.
5. Talordet tæller Ting og Personer:
 "to" Heste, "tre" Faar, "ti" Mænd og "tolv" Koner.
6. At Nogenting **skeer** os Verbet skal **sige**:
at "læse", at "skrive", at "syng", at "**skrige**".
7. Hvorledes den skeer har Adverbet forklart,
 om "**ilde**", om "vel", om "langsomt", om "snart".
8. *Nominer*⁴ føjes af *Bindeord*⁵ sammen,
 som: Børn "eller" Gamle, Asken "og" Flammen.

sett

hode

skjer; si
 å; skrike

ille

9. *Forordet*⁶ foran et Substantiv staaer,
som: "gjennem" en Dør, "midt" et *Skaar*⁷.
10. **Udraabsord** *røber*⁸ Følelsens Magt,
som *Kummerens*⁹ "Ve!" og "Fy!" af Foragt.
Af ti *Taledeler*¹⁰ da Sproget bestaaer.
Igjennem *det*¹¹ Tanken af Sjelen udgaaer.

utropsord

Woordverklaring

- ¹ behaard
² snor
³ dij
⁴ zelfstandige naamwoorden
⁵ voegwoorden
⁶ het voorzetsel
⁷ scherf
⁸ verraadt
⁹ van het verdriet
¹⁰ woordsoorten
¹¹ *d.w.z.*: "*sproget*"

Ook in de volgende gedichten zijn de didactische bedoelingen duidelijk.

Fuglene

Ørnen er fuglekonge;
den står i reddsomt ry.
Blod smaker best dens tunge.
Den svever over sky.

de adelaar
zijn reputatie is berucht

Papegøyen er en sladrer
om alt, **han vet ei hva**¹.
I **dammen**² **anden**³ **snadrer**⁴;
den **vraker**⁵ ingen mat.

roddelaar
¹ hij weet niet waarover hij het heeft; ² de plas; ³ de eend
⁴ snatert; ⁵ wijst af

Den sorte **kråke** stjeler
i **furen**¹ **spilte**² ert;
men vanskelig man teller
de **mark**¹ den har **fortært**².

kraai
¹ de voor; ² gemorste

I luften **lerken** synger,
Bokfinken i et tre.
På vannet svanen **gynger**
sin **barm** så hvit som sne.

¹ de velden; ² verteerd (*d.w.z.*
leeggegeten)
de leeuwerik
de (boek)vink
wiegt
borst

Hanen **lathans** vekker

de luierik (*lijdend voorwerp hier*)

med **røst** som en trompet,
mens moders høne **klekker**
et egg, hver morgen ett.

Hvor mange snes forresten
ei liketil er sagt.

Man kunne si nesten,
at penger den har lagt.

På taket **hermer¹ stæren²**;
han hermer hva han vil.
Sin hytte bygger **skjæren**
av **pinner¹** i en **pil²**.

Men skogens **syngemester**
er **taletrosten** dog.
Han i sitt lille hode
vel har en **notebok?**

De synger alle fugler;
men hver på egen vis.
Selv gamle kirkeugle
vil **kvede Herrens pris.**

"Pattedyr" zjin "zoogdieren"

Pattedyr

Hunden kommer, er den kalt;
Katten **lister sig** da **bort.**
Gjeten¹ er på kneet **skallet²**,
Bjørnens hale ganske kort.

Stolte hest kan langt mig føre,
han kan trekke plog og **harv.**
Mikkel Rev med spisse ører
er og blir en listig **skarv.**

Ulven **tuter** fælt i skogen,
følger rappe hares spor.
Musen lever godt på **låven.**
grevlingen i bakken bor.

Gaupen lurer ifra treet
på den arme **finnlapps rein.**
Kuen **tygger drøv¹** på **kveet².**

stem
uitbroedt

hoeveel maal twintig
valt niet gemakkelijk te zeggen

¹ bootst ... na; ² de spreekw

de ekster
¹ stokjes; ² wilg

de beste zanger
de lijstster

een boek met partituren

de lof van de Heer zingen

sluipt weg
¹ de geit; ² kaal

eg (*landbouwwerktuig*)
"Reinaart de Vos"
schelm

huilt

de hooischoor
de das

de lynx
het rendier van de Same
¹ herkauwt; ² omheinde weide

Røyskatt gnager under sten.

Lodne jerv¹ er altfor **slu**².
Gjeten gnager gjerne **bark**³.
Oteren lister sig på buken,
stjeler fisk i **fiskepark**.

Der er ennu mange flere,
der er flaggermus og **vånd**,
Beveren, som **kan unnvære**
til sitt hus **byggmesters hånd**.

Alle går i egne klær,
har sin egen karakter,
egne **plager**, egne gleder.
Gud, vår far, **deres er**.

Alle må hva de **fortærer**
skaffe sig ved egen makt.
Gidd til menneskenes ære
det om dem kan bli sagt!

(de) hermelijn

¹ (de) harige veelvraat; ² gewiekst; ³ boomschors
de otter
de visvijver

woelrat

d.w.z. hij heeft geen aannemer nodig

zorgen

d.w.z. is ook hun vader (=beschermer)

eten

moge

Norges grenser

Et fedreland fikk jeg i **vuggegave**
så godt som ikke alle det har.
Nordsjøen **ombruser**¹ dets **vestre kyst**²,
i Ishavet bader **Nordkapp** sitt bryst.
I øst det fast med Sverige henger,
men **kjølens fjell** mellom begge stenger.
I sør de danske øyer flyter.
Jeg bytter ikke med svensk og **jytsk**.

als geschenk toen ik nog in de wieg lag

¹ gaat tekeer tegen; ² westkust de Noordkaap

de bergrug

adjectief dat naar Jutland (dat hier voor heel Denemarken staat)

verwijst

Een aantal van Wergelands gedichten voor kinderen zijn ook nu nog erg bekend.

Hunden

Jeg aldri hunden mer vil slå,
men **klappe** vennlig den,
dens **hale**¹ til å **logre**² få;
den blir da min venn.

strelen

¹ staart; ² kwispelstaarten

Det vennskap **ei** foraktes bør;
ti¹ han så **trofast**² er.
Han glemmer ei hva godt jeg gjør,
hans blikk mit hjerte ser.

niet
¹want; ²trouw

Kom da, min kjære kamerat!
Jeg dele vil mitt brød.
Min hånd skal tjene dig til **fat**,
min venn i liv og død!

schotel

Sommerfuglen

Den prektigkleddede **sommerfugl**
er fløyet fra Guds hånd.
Han gav den gyldne **ringer**
og røde purpurbånd.

vlinder

cirkels

Han lærte den å flyve høyt,
høyere enn jeg er.
Den har nok fuglens **lyster**,
men **ei**¹ dens **dun**² og fjær.

wensen
¹niet; ²dons

Og alle verdens mennesker
og alle **kongebud**
ei gjøre kan en sommerfugl.
Det kan alene Gud

koninklijke bevelen

Småfuglene på juleneket

"Juleneket" is het korenschoofje dat rond Kerstmis voor de vogels aan een paal gehangen wordt.

"Kom lille **sisik**! Følg med, følg med!
Et herlig **julekveldsmål** jeg vet."

sijsje
kerstmaal ('s avonds)

"En fattig **husmann** bak skogen bor.
Han gir oss et **nek** i år som i fjor."

kleine boer
graanschoof

"Han eier kun tre, dog gir han oss **et**.
For Jesu skyld så gjør han det."

d.w.z. et nek

"Og hør du småsisik, **stur ei** så,
men følg med din fetter, **spurven** grå!"

kniezen; niet
de mus

Så fløy de søskenbarn av sted.
Om julekvelden er lykken med.

Katten **listet seg**¹ på **låvebro**²,
Han **skottet**³ nok **lysten**⁴ opp til de to.

Men sulten gjør både døv og blind,
De styrtet like i neket inn.

Der satt de så **lunt** i **sno** og sne,
Kun høyest stjerne kunne dem se.

Der satt de trygt på den høye stang.
Den julenatt ble dem ei for lang.

De satt der begge til **messetid**.
Da klokkene ringte, så fløy de dit.

De satte seg på det **spir** av gull.
Der så de him`len av engler full.

¹ sloop; ² brug van op de grond
naar de deur van de hooizolder
³ keek; ⁴ begerig

behaaglijk; koude wind
enkel

kerkdienst

torespits

Min lille kanin

Enøret, trebenet, **fiolblå** og fin
hoppet omkring meg en liten kanin.
Min **barm** var dens hule – hei hopsa! min seng
var blomstrende høy, og mitt gulv var en **eng**!

Enøret, trebenet, fiolblå og fin
hoppet omkring meg en liten kanin.
Den **pep** til min harpe... hei hopp! når den sprang,
en **silke**¹rød **sløyfe**² i enøret **slang**³

viooltjesblauw

borst
weiland

"piepte"
¹ zijde; ² strik; ³ slingerde

Aftenbønn

Når jeg legger meg til hvile,
tretten engler om meg står.
Tvende ved min høyre smiler,
tvende til min venstre går,
to på vakt ved **hodeputen**,
to ved foten **dessforuten**,
to meg dekker,
to meg vekker,
en meg viser

avondgebed

twee

het hoofdkussen
bovendien

alle himmelens paradiser.

Fluen

Het origineel:

Den lille Flue Gud har gjort.
Jeg kan den dræbe; men
i Guds Haand siger jeg og Den
netop jo lige stort?
Gud giver liben Flue Mad.
Han giver mig vel med.
Men volde stakkels Kræ Fortræd
gjør kun en ond Dreng glad.

Den lille **flue** Gud har gjort.
Jeg kan den drepe; men
i Guds hånd **siger** jeg og den
nettopp jo like stort?

Gud gir liten flue mat.
Han gir mig vel **med**.
Men **valde**¹ stakkars **kre**² **fortred**¹
gjør kun en ond **dreng** glad.

vlieg

betekenen

ook (*te eten*)

¹ kwaad doen; ² stumper

knaap

Katten

Forsiktig og slu er kattepus.
Vær også forsiktig med den!
Den leker **grumt** med den fangne mus,
den slipper og tar den igjen.

Mer grum enn katten den dreng dog er,
som plager og gjør den ondt.
Den fikk av Gud sin karakter
og sin anviste **dont**.

meedogenloos

taak

Morgensang

Hei! står opp nu alles sammen!
Sistemann skal ha skammen.
Solens stråler har alt
hele verden **gyllen malt**.

Vær velkommen dag, som jaget
fæle **ugle** har fra taket!
Nu sin morgenpsalme der
kvitrer **svale**¹, **spurv**² og **stær**³.

Tre ganger tre velkommen, søte,
lyse dag **i morgenrøde**!
Strål i våre hjerter inn
med ditt klare himmelskinn!

de laatste (*die uit zijn bed komt*)

goud gekleurd

uil (*als symbool van de nacht*)

¹ zwaluw; ² mus; ³ ekster

(*uitgedost*) in het morgenrood

licht

God natt

God natt! God natt!
Kryp under ditt **deken**,
med **nellik**¹ **stukket**², med roser **besatt**³,
med sølvhvite blad fra **bringe****bær****hekk**en!
I morgen igjen, hvis Gud så vil,
vekkes du opp av fuglenes spill.

deken

¹ anjers; ² geborduurd; ³ bezet
de frambozenhaag

Vuggevise

(naar Samuel Hedborn (Zweeds lyrisch dichter, 1783-1849))

Ute blåser sommervind,
gjøken¹ **slår**² i høye **lind**³,
mor går på grønne **eng**,
rer¹ barnet blomsterseng,
strør de **bolstre**¹ **bløte**²
av de roser røde.

Engen står så gul og grønn,
solen strør sitt gull i sjø'n,
bekken **rinner**¹ **tyst**² og **snøgt**³
under **vidjens** bue myk,
bror min bygger **dammer**
til sin sag og hammer.

¹ de koekoek; ² zingt ³ linde
weiland

¹ maakt op
letterlijk: stukjes tijd; bedoeld
worden de bloemblaadjes
² zachte

¹ vloeit; ² stil; ³ vlug
van de wilg
dammen

Søster **feier** stuen ren,
pynter ovn med **bjergegren**,
og på golvet strør hun så
liljekonvaller små,
rosenknopper **skjære**:
der skal barnet være.

Vesle gule gåsen ung,
bløt og fin som **silkeprung**,
ror i dam med mor sin,
piller vingen ren og fin,
høna står på stranden,
rent forskrekket for anden.

Skipet **gynger att og fram**,
flagget rødt som hanens kam,
skipet går til Engelland,
bringer barnet perleband,
pene søndagsklær,
for det ikke gråter

veegt
berkentakken

lelietjes-van-dalen
afsnijden

zijden tasje

plukt

wiegt heen en weer

Den prektigkledde sommerfugl

Den prektig kledde **sommerfugl**
er fløyet fra Guds hånd
han ga den gyldne ringer og røde purpurbånd

Han lærte den å fly høyt
høyere enn jeg er
den har nok fuglens **lyster**¹, men **ei**² dens **dun**³ og
fjær

Og alle verdens mennesker
og alle **kongebud**
ei gjøre kan en sommerfugl, det kan alene Gud.

vlinder

¹ wensen; ² niet; ³ dons

koninklijk gebod

In een aantal van zijn niet voor kinderen geschreven gedichten bereikt Wergeland dezelfde eenvoud:

Omen accipio

Na dat schuldeisers hem verplicht hadden zijn woning in Grønli te verlaten, nam Wergeland in 1841 zijn intrek in het deels door hemzelf ontwerpen "Grotten". Het gedicht is geïnspireerd door een zwaluw die hij zag kort nadat hij daar gaan wonen was. "Omen accipio" betekent "Ik beschouw dit als een goed voorteken"

Nu blev mitt hus velsignet:
En **svale** fløy derinn,
så snar og glad som tanken,
der gjennomfor mitt sinn.

zwaluw

die

De begge kom fra himlen.
Lot seg min tanke se,
den gullblå var som svalen,
eller **og** hvit som sne.

d.w.z. tanken

ook

Og **make** kom med make,
det var et **varsel** mer.
Ti noe godt **ei** kommer
alene, sier der.

d.w.z. een tweede zwaluw

aankondiging

want; niet

Uskyldighet og **ømhet**
just søkte seg et hjem.
Hell deg, min nye hytte,
at du behaget dem!

tederheid

voorspoed

Wergeland was in de eerste plaats een lyrisch dichter:

Dersom han hadde skrevet på et verdensspråk, ville han hatt en **fremstående** posisjon i vestens litteratur. Hans lyriske dikt er preget av en veldig billedfantasi, intimt forbundet med eksakte, detaljerte skildringer av den fysiske natur, som han elsket og kjente så godt. Diktene har et veldig **vingefang** og forener med største selvfølgelighet kosmiske perspektiver, politisk **stillingtaken**¹, **lidenskapelig**² følsomhet og **nære**³, konkrete detaljbeskrivelser.

vooraanstaande

bereik

¹ stellingname; ² passionele

³ tastbare

schrijft Vidgis Ystad. Zelf schreef Wergeland:

Da følelsen, det individuelle inntrykk, er den lyriske

poesies område, er dette altså overordentlig **vidløftig**, intet menneskelig hjerte mangler lyriske øyeblikk, hvori følelsen gjør sin makt gjeldende som en trang, der ofte kun finner uttrykk i et blick fullt av kjærlighet eller i en tåre, og alle disse hjerter er som likeså mange eolsharper, hvorigjennem vinden toner **ens** i akkord, men kun forskjellig i styrke. Det er de lyriske diktere, som høres over deres medmennesker, idet deres **kall** således er å gi en alminnelig, ren menneskelig følelse, som **hever** mennesket over dyret og fantasien over virkeligheten. Uttrykk i ord og tone. Jo varmere følelsen må være, des mer er den **egnet** for lyrisk poesi.

uitvoerig

identiek

roeping

verheft

geschikt

I det grønne

Fly, fagre vår, så lett og glad
dog **ei** avsted med alt mitt hat!
Jeg ville nok min **vrede** skjenket
en **skummel**¹ stund, i hagl **nedsenket**².

niet

toorn

¹ donker; ² verzonken

I **ilingsvær** med hagl og sne,
der¹ **knekket**² **blomstfullt**³ **abildtre**⁴,
den time måtte visst **henrinde**⁵,
hvori min harm jeg skulle **minne**.

stormweer

¹ dat; ² knakte; ³ bebloesemde

⁴ appelboom; ⁵ voorbijgaan

me herinneren

Nu i **ditt**¹ bløte gress **den**² dør,
mer blid enn mangel ømhet før.
Med vellyst, som i **blodskyl** varme,
dør hen **tilgivende** min harme.

¹ d.w.z. "vårens"; ² d.w.z. "min harm"

bloedverlies

vergevingsgezind

Og **våknet** engang min forakt,
fikk spotten lyst å gå på jakt,
straks brast i latter mine smerter
ad¹ **myggs musikk**² og **frøkonserter**³.

ontwaakte

¹ door; ² "de muziek die de muggen maken"; ³ "de kikkerconcerten"; ⁴ wrok

⁵ d.w.z. "nag"; ⁶ golfslag

I solskinn smelter alt mitt **nag**⁴.
Slikt ord⁵ er ei i **bølgens slag**.
Jeg lytter til de strandens toner —
Hvor mildt du, søte **kor**, forsoner!

koor (verwijst naar "strandens toner")

Hvor vennlig nikker strå til strå!
Gidd **jordens herre** det forstå!
Han visner hen og dør som dette
— **hvi**¹ da sin **forårsfryd**² **forgjette**³?

d.w.z. de mens

¹ waarom; ² vreugde over de

En farvet stråle selv, **sig toer**
i solskinn **ormen**¹, mens den **snor**²
sig om min **ankel**¹ — arme **sleve**²,
troskyldig er du: du skal leve.

Der er i denne søte stund
ei dråpe gift i ormens munn.
Mon¹ **hine**² vel mig mer **fornærme**³,
som kryper **henad**⁴ mine **permer**⁵?

Kom hit til **droskens** bryllupsfest!
Den synger villest vel, men best.
Den spotter ypperlig fra kvisten
jer¹ estetikk og **jer tvisten**².

O forårsluft, hvor søt og lett!
Tro den er **sylfers åndedrett**¹,
men bland **ei**² i dens milde **viften**³
det sorte sukk! Det var forgiften.

Og du min kjære, hvite **hæg**,
trofaste venn av hyttens vegg,
du låner vreden ei din skygge!
I den tør ingen sorger bygge.

Til neste vår du skal **måskje**
bestrø min **gravhøy**¹ med din **sne**²;
kanhende **den**³ i **begeret**⁴ **drysser**⁵,
som⁶ jeg, der brud ei har jo, kysser.

Ryst lystig **perlekronen av**,
om så det blir du strør min grav!
Gidd¹ **sjelfull ynder**² av det skjønne
gjør den til gressbenk i det grønne!

Der, **uvenn**, sett dig, om du tør,
og elsk naturen mer enn før!
Da skulle du vel også fatte,
hva **bunn** den i min sitar satte.

lente; ³ vergeten
reinhgt zich
¹ de slang (*onderwerp*); ² kronkelt
¹ enkel; ² hazelworm
onschuldig

geen
¹ moet nu echt; ² gene (*aan-
wijzend voornaamwoord*); ³ deren
⁴ over; ⁵ kaften
van de lijster

¹ jullie; ² geruzie

¹ de ademhaling van de lucht-
geesten; ² niet; ³ zachte deining

*soort (in het wild groeiende) kersen-
boom*

misschien
¹ grafheuvel; ² *d.w.z. de (witte)
bloesems*; ³ *d.w.z. "sneen"*; ⁴ de
beker; ⁵ valt; ⁶ *verwijst naar
"begeret"*

schud je (bloesem)kruin af

¹ moge; ² bezielde minnaar

tegenstelde van "venn"

(klank)bodem

Mig selv

Wergeland had geen al te makkelijk karakter en dat leverde hem nogal wat tegenstanders op. In dit gedicht reageert hij op een artikel dat in de krant Morgenbladet verschenen was en waarin de auteur beweerd had dat Wergeland chagrijnig en boos ("oppirret og i slett lune") was.

Jeg i slett lune , Morgenblad? Jeg, som kun behøver et glimt av solen for å briste i høy latter av en glede jeg ikke kan forklare mig?	chagrijnig
Når jeg lukter til et grønt blad, glemmer jeg bedøvet fattigdom, rikdom, fiender og venner.	verdoofd (<i>door de geur ervan</i>)
Min katts stryken mot min kinn utglatter alle hjertesår . I min hunds øyne senker jeg mine sorger som i en dyp brønn.	kalmeert hartzeer
Min vedbende er vokset. Ut av mitt vindu har den båret på sine brede blad alle de erindringer jeg ikke bryr meg om å gjemme .	klimop bewaren <i>of</i> verstoppen
Den første forårsregn vil falle på bladene og utviske noen troløse navn. De vil falle ned med dråpene og forgifte regnormens huler.	trouweloze van de regenworm
Jeg, som leser henrykkelser på hvert av centifoliens , den vårgaves , hundrede blad – meg skulle en slett avis bringe til å kvele en sekund med ergrelse ?	<i>soort roos</i> geschenk van de lente ergernis
Det ville være som å drepe himmelblå og rosarøde sommerfugler . Den synd ¹ gyser ² mitt hjerte for i sitt innerste.	vlinders 1 zonde; 2 huivert
Det ville være som å overøse ¹ mitt ennu ugrånete ² hode med aske, og å bortkaste de diamanter av strålende sekunder tiden ennu nedsår derover.	1 bestrooien; 2 nog niet grijs geworden zaait
Nei, frisk I ¹ journalister! hves ² eders reveklør ³ kun på klippen ⁴ . I river kun blomster løs og litt mos til en bløt grav.	1 span je in; 2 wet; 3 vossen- klauwen; 4 de klip

Som insektets stikk i **muslingen**¹, **avler**²
fornærmelser kun perler i mitt hjerte.
De skulle engang **pryde** min ånds diadem.

¹ de mossel; ² voortbrengen
beledigingen
sieren

Jeg hate[?] Når en fugl flyr over mitt hode, er mitt hat
fluks tusen **alen** borte.

oude lengtemaat (ongeveer 620 m)

Det flyter hen med sneen, det går med de første
bølger fra land og langt ut i havet.

Men **hvi**¹ skulle ikke mine **årer**² **vredes**³?
Berøv ikke landskapet dets brusende bekk!
Høystærede **vidjebusker**, tillat bekken å skumme, når
den går imellem stener.

¹ waarom; ² aders; ³ zich ver-
toornen
wilgenstruiken

Jeg elsker ikke **evinnelig** blå himmel, som jeg hater
dumme **glanende** øyne.
Har jeg ikke en himmel, fordi den er full av drivende
skyer, solens eventyrland?

onophoudelijke
gapende

Og om jeg ingen hadde, er Guds ikke stor og herlig
nok?
Klag ikke under stjernene over mangel på lyse punkter
i ditt liv.
Ha, de blinker jo, som om de ville tale til dig!

Hvor stråler Venus i aften! Har himmelen også forår?
Nu har stjernene lyst hele vinteren; nu hviler de og
fryder seg. Halleluja!

Hvilken rikdom for en **dødelig**!
Min sjel fryder seg i himmelens forårsglede, og skal
delta i jordens.
Den **tindrer** sterkere enn vårstjernene, og den vil
snart springe ut med blomstene.

sterveling

schittert

Herlige aftenstjerne! Jeg **blotter** mitt hode.
Som en krystallbad nedfaller din glans derpå.

ontbloot

Det er slektskap mellem sjelen og stjernene.
Den **triner**¹ i stjernelyset utenfor ansikets **forheng**²,
hvis **folder** er forsvunnet.

¹ zweeft ² gordijn
plooien

Strålene **overgyder** min sjel med en rolighet som av
alabaster¹.
Som en byste står den i mitt indre. Stirr i dens **trekk**²!

overspoelen
¹ albast (= *gipsmarmor; staat voor
iets wat zuiver en blank is*); ² (ge-
laats)trekken

Nu er **de**¹, som I ville ha dem. Det **spotske**² er stivnet.
Min sjel har kun likets milde smil! Hvi **forferdes** I mer?

¹ *d.w.z. de trekken*; ² spottende

zijn ... bevreesd

Den djevel! Bysten har et leende hjerte under sin rolighet.
Ve¹ eders **matte**² fingrer at I kunne **få fatt**³ på **det**⁴!

¹ wee; ² krachteloze; ³ te pakken krijgen; ⁴ *d.w.z. "hjertet"*

De twee volgende en bekend gebleven gedichten schreef Wergeland op zijn sterfbed.

Til Foråret

is een spontane, hartstochtelijke ode aan de natuur en het voorjaar en terzelfder tijd een smeekebede aan die twee om hem van de onvermijdelijk naderende dood te redden.

O forår! Forår! redd meg!
Ingen har elsket dig **ømmere** enn jeg.

inniger

Ditt første gress er meg mer verd enn en smaragd.
Jeg kaller dine anemoner årets **pryd**,
skjønt jeg nok vet, at rosene ville komme.

sieraad

Ofte **slynget**¹ de **fyrige**² **sig**¹ efter meg.
Det var som å være elsket av prinsesser.
Men jeg flyktet: anemonen, forårets datter, hadde min tro.

¹ kronkelden zich; ² vurigen

O **vitn**¹ da, anemone, som jeg fyrig har **knelt**² for!
Vitn, **foragtede**¹ **løvetann**² og **lerfivel**³,
at jeg har aktet **eder**⁴ mer enn gull, fordi dere er forårets barn!

¹ getuig; ² geknielt
¹ geminachte; ² paardenbloem
³ klein hoefblad; ⁴ jullie

Vitn, **svale**¹, at jeg gjorde **gjestebud**² for deg
som for et **hjemkommet**¹ **fortapt**² barn,
fordi du var forårets **sendebud**.

¹ zwaluw; ² feestmaal
¹ thuisgekomen; ² verloren
bode

Søk disse skyers herre og be, at de ikke lenger må **ryste** nåler ned i mitt bryst fra deres kolde blå åpninger.

schudden

Vitn, gamle tre, hvem jeg har **dyrket** som en **guddom**
og hvis knopper jeg hvert forår har talt ivrigere enn perler!

vereerd
godheid

Vitn du, som jeg så ofte har **omfavnet**
med en **sønnesønnssønns** ærbødighet for sin
oldefar.
Akk ja, hvor **titt** har jeg ikke ønsket å være en ung
lønn
av din udødelige rot, og å blande min **krone** med din!

omhelsd
achterkleinzoon
overgrootvader
vaak
esdoorn
kruin

Ja, **gamle**, vitn for meg! Du vil bli trodd.
Du er jo ærverdig som en patriark.

d.w.z. gamle tre

Be for meg, skal jeg øse vin på dine røtter
og **lege**¹ dine **arr**² med kyss.

bid
genezen; littekens

Din krone må alt være i sitt **fagreste** lysgrønt,
dine blad alt **suser** der ute.

mooiste
ruisen

O forår! den gamle roper for meg, skjønt han er hes.
Han rekker sine armer mot himlen, og anemonene,
dine blåøyde barn, kneler og ber at du skal
redde mig – mig, elsker deg sa ømt.

In de Franse vertaling van Jacques de Coussange klinkt het zo:

Au printemps

O Printemps! Printemps! Sauve moi! -- Personne ne t'a aimé aussi tendrement que moi.

Tes premières pousses d'herbe ont pour moi plus de valeur qu'une émeraude. -- J'appelle tes anémones la gloire de l'année -- quoique je sache bien que les roses doivent venir. Souvent les roses ardentes s'élançaient après moi. -- C'était comme si j'eusse été aimé de princesses. -- Mais je m'enfuyais: Anémone, fille du printemps, aie ma foi.

Ah! sois témoin, anémone de l'ardeur avec laquelle je me suis agenouillé devant toi. -- Soyez témoin, dents-de-loup et pissenlits méprisés, que je vous estime plus que l'or, parce que vous êtes les enfants du printemps.

Sois témoin, hirondelle, que je t'ai fait fête comme à un enfant prodigue qui revient -- parce que tu étais la messagère du printemps.

Adresse-toi au maître de ces nuages, et supplie-le qu'ils ne lancent plus -- leurs froides aiguilles.

Sois témoin, vieil arbre que j'ai adoré comme une divinité, -- et dont, chaque printemps, j'ai compté les boutons avec plus d'ardeur que si c'étaient des perles.

Sois témoin, toi que j'ai souvent entouré de mes bras -- avec plus de respect qu'un petit-fils n'en a pour son grand-père. -- Ah! combien de fois n'ai-je pas souhaité d'être un jeune érable né de ton immortel -- trône, et de mêler ma couronne à la tienne!

Oui, vieillard, sois témoin! On te croira, -- toi qui es aussi digne de respect qu'un patriarche.

Intercède pour moi, et je verserai du vin sur tes racines -- et guérirai ta cicatrice avec des baisers.

Ta couronne doit être déjà du vert le plus beau, -- tes feuilles doivent frémir.

O Printemps! Le vieillard implore pour moi, quoiqu'il soit enrôlé. -- Il tend ses bras vers le ciel, et les anémones -- tes enfants aux yeux bleus, s'agenouillent pour demander que tu me sauves, -- moi qui t'aime si tendrement.

Til min gyllenlakk

Een "gyllenlakk" is een plant met goudbruine bloementrossen. De Nederlandse vertaling is "muurbloem"

Gyllenlakk, før du din glans har tapt,
da er jeg det hvorav alt er skapt;
ja før du mister din kronas gull,
da er jeg **muld**.

aarde

Idet jeg roper: med vinduet opp!
mitt siste blikk får din **gyllen topp**.
Min sjel deg kysser, idet forbi
den flyr fri.

gouden top (= *bloemen*)

To ganger jeg kysser din søte munn.
Ditt er det første **med rettens grunn**.
Det annet gir du, kjære **husk**,
min rosenbusk!

terecht
vergeet het niet

Utsprunget¹ får jeg den **ei**² å se;
ti bring min hilsen, når det vil skje;
og si, jeg ønsker, at på min grav

¹ in bloei; ² niet
daarom

den **blomstrer av.**

Ja si, jeg ønsker, at på mitt bryst
den rose lå, du fra meg har kyst;
og, gyllenlakk, vær i dødens hus
dens **brudebluss!**

uitbloeit

*licht dat ontstoken werd om de bruid
tegen kwade krachten te beschermen*

A ma giroflée

Giroflée, avant que tu n'aies perdu ton éclat,
je serai ce dont tout fut créé; --
avant que tu n'aies perdu l'or de ta couronne, --
je serai le limon de la terre.

Alors je m'écrie : qu'on ouvre la fenêtre!
Mon dernier regard pour ma giroflée. --
Mon âme t'embrasse, et en le faisant, --
elle s'envolera légère.

Deux fois j'embrasse ta bouche si douce. --
Le premier baiser t'appartient. --
l'autre, tu le donneras, souviens-t'en, --
à mon buisson de roses!

Je ne verrai pas l'eclosion, --
aussi tu lui porteras mon salut, --
et tu lui diras que je désire qu'il fleurisse --
sur ma tombe.

Oui, dis, -- je le souhaite, que sur mon sein, --
on pose la rose que tu auras baisée pour moi; --
et, giroflée, sois dans la maison de mort,
la torche nuptiale!

Wergeland was ook een erg geëngageerd dichter. Zelf schreef hij:

Man har **bebreidet** diktere, der behandlet politiske
emner, mangel på følelser eller rettere på følsomhet.
Men er det ikke nettopp dyppfølelse å tolke
menneskehetens **krav**?
[...]
Er det ikke således at dikteren skal **erholde** den
innflytelse og betydning i samfunnet tilbake, som **usle**
beilere¹ til **døgnets gunst**², og de, der satte
underholdning alene som sitt mål, **har latt gå tapt**³.

verweten
onderwerpen

eisen

bereiken
waardeloze

¹ aanbidders; ² de welwillendheid
van het ogenblik; ³ verloren
hebben laten gaan

Een aantal van de thema's die Wergeland in zijn tijd aansneed zijn ook nu nog actueel.

For Trykkefriheten

Hvor trives noe godt og skjønt
og stort i tvang?
Kvel engen – gresset blir **ei** grønt;
bind **ørnen** – dør den på sin **pynt**;
stans kilden, som med sang begynt
har raskt sin **gang**,
og den en giftig **sump** vil bli!
Naturen hater, sterk og fri,
all tvang.

Kan **åndens** kilder, tankens **flukt**
da **tåle** tvang?
Skal sannhet **ikkun** stråle smukt,
i eget hjerte **innelukt**
som **jamrende Aladdins frukt**
i **hulen**² trang?
Nei, Presse, løft din sterke arm!
Befri **allverden** i din harm
fra tvang!

wurg; het weiland; niet
de arend; rotsuitsteeksel

loop
moeras

van de geest; vlucht (vgl. "een
hoge vlucht nemen"); dulden
alleen maar
opgesloten
de vruchten van de huilende
Aladdin^A; ² de grot

de hele wereld

^A een verwijzing naar een verhaal over Aladdin waarin hij opgesloten zat in een grot met de heerlijkste vruchten die hij toch niet op kon eten: ze waren van steen.

Piken på anatomikammeret

In de anatomiekamer werden ten behoeve van de studenten geneeskunde lijken ontleed. Een bekend schilderij over dit thema is Rembrandts "De anatomische les van Dr. Nicolaes Tulp". In dit gedicht berkent een van de aanwezige studenten het lichaam. Wergeland studeerde zelf een tijd medicijnen: "Pigen paa Anatomikammeret fra 1837 er et av Wergelands bitreste angrep på dobbeltmoralen og utnyttelsen av fattige." (P. Holck)

Jo det er henne! O lys hit!
Og slipp **ei**¹ kniven **ennu**¹ **på glid**²
i denne **armes** hjerte!
O, der er **reddsom vittighet**
i lampens blick, som stirrer ned
på denne døde smerte.

Så kold dengang **den**¹ **åndet**² **så**³

¹ nog niet; ² op weg
arme [pike]s
lugubere geestigheid

¹ d.w.z. de dode; ² ademde; ³ keek

den stolte verden jo derpå?
Og **frekke**¹ øyne **skar**²
det **slør**³ **igjennom**² tidlig, som
den **stakkels** pikes fattigdom
av **gyldne drømmer**¹ **bar**².

Som blomst i isen frosset inn
jeg ser et trekk på denne kinn,
som vel jeg bør å kjenne.
Ti fryden i min barndomslek
før altfor høyt min skulder steg
- o var **den** ikke henne.

Tvert over bodde hun for oss,
i armod født **som**¹ i sitt **mose**²
på taket **stemorsblommen**.
Fornemme folk kun fattet svært,
at blod så **fagert**¹ og så **skjært**²
av fattigfolk var kommet.

Akk, mangt slikt **åsyn** dog jeg så
som **månedsrosens** prakt forgå,
som **sommerfulgestøvet**!
Dem skjebnes hånd for hårdt vel tok
og **syndens**¹ spor dem **overjog**²
som **sneglens**³ slim på løvet.

¹ vripostige; ² scheurden stuk
³ sluier
arme
¹ hoort bij "slør"; ² droeg

want
*voor ik te groot (=ouder) werd
verwijst naar "fryden"*

aan de overkant van de straat
¹ zoals; ² mos
het viooltje

¹ mooi; ² zuiver

aangezicht
rozensoort
het stof (*op de vleugels*) van een
vlinder
¹ van de zonde; ² zich over ze
spreidde; ³ van de slak

Nisser og dverger

werd gepubliceerd in Wergelands tijdschrift "For Arbeidsklassen", dat als doel de verheffing van de arbeidersstand had. Van Wergeland wordt wel beweerd dat hij de eerste was die het woord "arbeidsklassen" in het Noors gebruikt heeft. Het gedicht staat ook bekend onder de naam "Steinbrytervisen" ("Het lied van de steenhouwer")

Nisser og dverge bygger i berge;
men vi skal **mine** dem alle her **ut**¹.
Ti mens vi synger muntre i **klynger**²,
sprenger vi berget i luften med **krutt**.

Ja, la oss bore dype og store
huller i **gråsten**¹ og blåsten og **flint**²!
Da, mens vi synger muntre i klynger,
sprenger vi berget i stykker og **splint**.

Hurra, det knaller! Hvilket **rabalder**!
Hurra, minerer, du vinner til sist.

¹ door een ontploffing naar buiten halen; ² groepjes
buskruit

¹ graniet; ² vuursteen

scherven

geraas

Ti mens vi synger muntre i klynger,
sprenger vi berget ved makt og ved list.

Fjellet skal beve under vår **neve**;
hurra, minerer, nu knaller ditt skudd!
Nisser og dverge bygger i berge,
hurra, nu miner vi nissene ut!

vuist

Wergeland engasjerte sich ook voor joodse zaak. De constitutie van 1814 (waar zijn vader aan had meegewerkt!) verbood joden de toegang tot Noorwegen. Toen Wergeland in 1831 Frankrijk bezocht, kwam hij in Parijs in contact met een aantal joden die een erg positieve indruk op hem maakten. Van dan af zette hij zich erg in voor een grondwetswijziging, die er echter pas zes jaar na zijn dood ook effectief kwam.

Het eerste standbeeld van Wergeland werd uit dankbaarheid voor zijn inzet voor de joodse zaak door Noorse joden gefinancierd. De inscriptie luidt:

"Den utrettelige kamper for menneskets og borgerens frihed og ret."

"Juleaften" komt uit de in 1842 gepubliceerde dichtbundel Jøden. Het is "'idédiktning' uten at Sandheten krænkes": man kan føle det som om handlingen er oppkonstruert, og må allikevel gi agitatoren rett: så grusomme er de kristne!" schreef Fredrik Paasche.

Juleaften

Hvem minnes ikke
et vær, han tror, **ei** himlen mer kan
[skikke?
Et vær som om hver sjel, fra Kains til **den**,
Gud sist **fordømte**,
den² jord forbannet, fra helvete **rømte**²,
som¹ **fristet**² dem å **svike**³ himmelen?....
Et vær, **hvis** stemmes
forferdelse¹ ei mere kan **forglemmes**²?
Ti alle tenkte: det må være sendt
for min skyld **ene**;
orkanens **tordner**¹ meg, **kun**² meg, de

niet
zenden
= den sjel som
verdoemde;
² den = lijdend voorwerp; ² onderwerp = hver sjel;
¹ antecedent = helvete; ² verleidde; ³ verraden
wiens
¹ verschrikkingen; ² vergeten worden;
want
alleen
¹ gedonder; ² slechts

[mener;
 min synd er blitt **åndene** bekjent...

Et vær, hvis styrke
 kan lære prest og **troende**¹ å **dyrke**²
 demoner i det element, hvis **brak**
den gamle høre
 fra barnsben kan i sitt **bemoste** øre
 et skyens jordskjelv, luftens **dommedag**?

Et vær, som **rystet**
 den sterkes hjerte i dets **skjul** i brystet,
 et **himmelvær**, hvori sitt eget navn
han¹ **påropt**² hørte
 av ånder, stormene forbi ham førte,
 mens hver en tretopp hylte som en ravn?

Men raven gjemte
 seg selv i klippen, ulven **sulten** temte,
 og reven våget seg ikke ut.

I huset sluktes
 hvert lys, og **lenkehunden inneluktes**....

I slikt vær, da **får du bønner**, Gud!

I slikt vær -- det var en juleaften --
 da natt det ble **før dagens mål var fullt**,
 befant en gammel jøde, nær **forkommen**,
 seg midt i Sveriges ørken, **Tivedskogen**.

Han **ventedes**¹ til bygden **denne side**²
 fra bygdene på hin, for julens skyld,
 av pikene med lengsel, ti i **skreppen**
 lå **spenner**¹, **bånd**² og alt hva de behøvde
 for **morgendagen**¹, **annen dag**² og nyttår.

Det gjorde lengselen spent, men ikke
 [bange¹;
 ti ennu hadde "Gamle-Jakob" aldri
 dem **sviktet**² noen jul: Han kom så visst
 som juleaftenen selv.

"**Tyss!** var det atter stormen,
 som hylte gjennom grenene? Det skrek.
 Nu skriker det igjen." Og Gamle-Jakob
fluks stanser lyttende for annen gang.

aan de geesten

¹ *collectief*; ² aanbidden
 gedreun
onderwerp van "kan høre"
 "met mos begroeide"
 dag des oordeels

schokte
 schuilplaats;
 enorm onweer
¹*d.w.z.* "den sterke"; ² geroepen

onderwerp

de hond die aan de ketting ligt werd opge-
 sloten
 "wordt tot je gebeden"

"voor de dag ten einde was"
 uitgeput (+ hongerig + het koud hebbend)
*bevindt zich aan de grens tussen Zweden en Noor-
 wegen*

¹ werd verwacht; ² *d.w.z.* *aan de Noorse kant
 van de grens*

de grote tas

¹ gespen; ² linten

¹ *d.w.z.* *kerstdag*; ² tweede kerstdag

d.w.z. *de meisjes waren nieuwsgierig (naar wat er
 in de tas zat) maar niet bang dat hij niet zou
 komen*; ² in de steek gelaten

wees stil (*dit en wat volgt is wat Gamle-Jakob
 denkt*)

dadelijk

Nu tier det. Ti stormen øker på,
som fossen drønner over **den der** drukner.

Han vandrer atter. "Tyss! igjen en lyd!" --
en lyd, som skar igjennom skogens **brusen**.

"Den falske **hubro** skriker som et barn.
Hvem **slipper** barn vel **ut** i sådant vær?
Det gjør ei selv ulven med **sine**." Og den
gamle **stolprer** atter frem i sneen.

Da skrek det atter, så han mer ei tviler;
ti dette **stormkast**¹, som **borte**² **alt**³
et **snoet** snetårn hvirvler over skogen,
har ført et ord, et enkelt ord forbi;
og fluks **han** dreier dit hvorfra det kom,
arbeidende seg dypere i skogen
og dypere i sneen og i natten,
der som en kullsort fjellvegg reiste seg
mot hvert hans skritt, av **fyk** kun
[gjennomlyst,
som om den ene hele vide skog var full
av flyvende **slørhyllte gespenster**,
der¹ hylende seg **stillet ham i veien**²,
på **luftig** tå seg hvirvlet, vokste
[reddsomt,
og så forsvant imellom stammene.

Dog kjempet oldingen seg frem mot
[stormen.
Han vandrer når den vokser, når den
[saktner
og drar ånde, lytter han på kne.

Men fluks han springer opp, og går i
[mulmet,
som dvergen **trenger** gjennom sorte
[muld.

Han hører intet mer. Den gamle skjelver
ved tanken, at **ham**¹ onde ånder **gjekker**²,
og mumler frem de bønner som han vet.

Da **klynker det** igjen, og ganske nær;
hans eget rop mot stormen vender kun
tilbake i hans munn. Men **hist**, ja hist!

hij die

geruis (*maar hier wel sterker: rumoer, tumult*)

oehoe ("*vals*" omdat hij misleidt)
laat ... buiten
d.w.z. haar jongen
strompelt

¹ windstoot; ² daar; ³ reeds
door de wind gevormde

d.w.z. Gamle-Jakob

antecedent = "natten"
rondwervelende sneeuw

in sluiers gehulde geesten
¹ die; ² hem de weg versperden;
cfr "gespenster"
angstaanjagend

toch

*lijkt contradictoir maar is het niet: hij kan alleen
iets horen wanneer de storm een ogenblik zwijgt;
dan stopt hij en luistert. ("drar ånde" = inademt)*

de dichte duisternis
zich een weg baant
aarde

¹ *lijdend voorwerp*; ² voor de gek houden

klinkt er gejammer

daar

Ti skritt ennu! Der rører noe mørkt seg på sneen, som om stormen lekte med en **stubbe**, der var løsnet litt i roten.

"O Herre! en arm! O Herre!
et barn, et barn! Men dødt! - "

Akk, tenkte stjernene i denne natt,
da **Betlehemsstjernen** lyste mellom dem,
og intet godt på jorden kunne skje?

Ti ingen av dem så at Gamle Jakob,
så glad som om en skatt han hadde funnet,
fluks kastet bort sin hele rikdom: skreppen,
trakk av sin **knappe**¹ **kjole**², hyllet den
om barnets lemmer, **blottet** sitt bryst,
og la så **dets** kolde kinn derved
inntil det våknet av hans hjertes slag.

Da sprang han opp. Men nu hvorhen? Ti
stormen **har blåst hans spor igjen**. Det
ei¹ **bekymret**².

boomstronk

de ster van B. (*kerstavond!*)

¹ schamele; ² pij
ontblootte
d.w.z. barnets

heeft zijn (voet)sporen weer weggeblazen
¹ niet; ² verontrustte

Juleaften. Tekening bij het gedicht van Gustav Wentzel (1859-1927).

Ti han i tordenen i skogens topper
nu hørte Davids jubelharper kun;
ham fykene nu syntes som kjeruber,
der viste vei på **svanehvite**¹ vinger,

wit als van een zwaan

og i **det¹ må og få²**, han fulgte, følte han Herrens eget sterke **fingertrakk**.

Men hus på **ville** Tiveden å finne i slik en natt, da lys ei turde brennes?

Og **midtveis** lå der kun en enkelt plass; det lave tak ei skilles kan fra sneen, den sorte vegg ei fra et **klippestykke**.

Dog stanstes ved et **under** han av den. Der sank han ned. Han maktet ikke mere; og mange vindstøt **for¹** før med sin **byrde²** han orket å slepe seg til døren.

Han banket sakte først, ti barnet sov; og nu først savnet han sin tapte skreppe, fordi han intet eide å gi de gode arme folk, som **snarlig** ville med gjestfri **hasten** åpne døren.

Akk, han banket mange ganger før det svarte: "I Jesu navn, hvem kommer der i [slik en natt?]"

"Den gamle Jakob. Kjenner **I** meg ei? den gamle jøde?" "Jøde!" skrek **forferdet** en manns- og kvinnerøst. "Da blir du utel! Vi eier ingenting å **kjøpe for**, og **blott** ulykke vil du bringe huset i denne natt, da **han ble født du drepte**."

"Jeg?"

"Ja, ditt folk, og det er synden, som igjennom tusen **ledd** skal straffes."

"Akk! I natt da hunden lukkes inn?"

"Ja, hunden, men ingen jøde i et kristent hus."

Han hørte ikke mer. De hårde ord ham koldere enn vinden **gjennomhvinte**, og slengte, sterkere enn **den**, ham ned i sneen, bøyset over barnets **slummer**.

¹ *aanwijzend vnr*; ² toevallige route
vingerwijzing

adjectief

halverwege

stuk rots

wonder

¹ *werkwoord*; ² (zware) last (→ het kind)

spoedig
spoed

jullie
ontzet
stem
waarmee we iets kunnen kopen
alleen maar
d.w.z. Jezus

schakels (*d.w.z. opeenvolgende generaties*)

gierden door hem heen
d.w.z. "vinden"
sluimer

Da **syntes ham**, mens han mot vinduet
[stirret,
om ei det hvite ansikt atter kom
til syne dog, som om han sank i **dun**,
at **liflig**¹ varme gjennomfløt hans **årer**²,
og at bekjente **vesner**, hviskende
som sommer-vindens **eolsspill**¹ i gresset,
omsvevde hans **leie**², inntil **en**³
med løftet finger sa: Kom! han sover.

Og i en opplyst sal **ved siden av**
forsvant de alle; barnet kun forble der
ved foten av hans leie, **dragende**
hans puter **stetse** bedre om ham, til det
forekom ham selv, at han sov inn. –
Det sneen var, som vokste om den døde.

"O Jesus! Jøden sitter der ennu!"
skrek mannen, da han så om morgenen ut.

"Så jag ham bort! Det er jo juledag,"
falt konen inn. "Og se den jødeskjelm,
hvor fast han holder bylten klemt til
[brystet!"

"Han er **påtrengende** med sine varer.
Med stive blikk han ser herinn, som om
vi hadde penger nok å kjøpe for."

"Dog **gadd jeg se** hva han i bylten har."

"Vis frem da, jøde!"

Begge **tren** de ut.

Den frosne glans de så i likets øyne.

De bleknet mer enn det, de skrek av
[skrekk,
og skalv av **angerens** slag.

"**O Jemini!**
Hva uhell her er hendt!"

De opp ham reiste,
og bylten fulgte med. De åpnet kjolen.
Der hang, med armene om jødens hals,

leek het hem

of niet

dons

¹ heerlijke; ² aders

wezens

¹ harpspel (*cf eolusbarp: harp waarvan de snaren door de wind bewogen worden en daardoor tonen voortbrengen*); ² plaats waar hij lag; ³ één van de "bekjente vesner"

ernaast

trekkend

steeds

toescheen

het was de sneeuw

opdringerig

zou ik graag zien

liepen

van het berouw

uitroep van verwondering en verdriet

Margrethe, deres barn -- et lik som ham.

Så slår ei lyn, så **rappe**¹ **orm**² ei biter,
som skrekk og smerte **ekteparet** slo.

Så blek som faren var ei sneen,
så hylte stormen ei som moren.

"O Gud har straffet oss! Ei stormens
[kulde,
vår egen **grusomhet** har drept vårt barn!
Forgjeves! akk, som jøden på vår dør
på nådens ville vi forgjeves banke."

Da skogen veibar ble¹, kom **bud**² fra
[gården,
hvor lille Gretha fostredes **i legd**³,
og hvorfra hun, da helgen inn ble **ringet**⁴,
før **været** kom, var vandret av seg selv,
foreldrene å gjeste juleaften.

Dog kom **det** ei å spørre efter barnet,
men efter jøden fra bygdens piker,
hvis håp nu til å kunne gjeste kirken
kun stod til nyttårsdagen¹, om han
fantes.

Der lå han død i stuen foran **arnen**²,
hvor **mannen** med et blikk som jødens
[frosne,
og i en stilling krum som likets, satt,
i bålets røde aske stirrende
og stetse økende dets brann, at liket
dog **kunne bli strakt**¹ og hånden
[korslagt².

Men foran lå på kne Margrethes mor,
sin lilles stive armer **bøyende**
bestandig fastere om likets hals.

"Hun ei tilhører mere oss" hun **hulket**,
"**Han har vårt barn seg tilkjøpt for sin**
[død¹.

Vi tør ei skille liten Greta fra ham;
ti hun for oss må be Jesus om
hans **forbønn**¹ hos sin far; ti **for**² **ham**³
vil arme jøde klage --"

¹ snel; ² slang
lijdend voorwerp

wreedheid

d.w.z. "på nådens dør"

¹ toen de paden door het bos weer begaanbaar waren; ² iemand; ³ door de overheid (als ondersteuning van de armen); ⁴ *d.w.z. door de kerkklokken*
het noodweer
drukt doel uit; å gjeste = bezoeken

d.w.z. "budet"

¹ *vermits hij hen niet voor kerstmis bezocht had, konden ze zich niet voor de kerstviering opdirken en moesten ze tot nieuwjaarsdag wachten*

² de haard

¹ *van het echtbaar*
frosne [blikk]

¹ *omdat het helemaal kromgetrokken was van de koude; ² gekruist (op de borst)*

logisch onderwerp: Margrethes mor

snikte

¹ door zijn dood is ons kind van hem geworden

¹ voorspraak; ² *plaatsaanduidend*; ³ *d.w.z. God de Vader*

In Illit Grøndabls vertaling klinkt het zo:

CHRISTMAS EVE

Who cannot call to mind a storm, a tempest
so fierce he thinks that Heaven no worse can send?
A tumult as the every soul, from Cain's
to the last one God doomed, escaped from Hell,
all cursed the Earth which made them give up Heaven ? . . .
A storm whose voice can never be forgot.
All thought: it must be sent because of *me*;
at me the thund'ring hurricane is aimed;
my sin has become known unto the spirits. . . .
A storm whose might can teach both priest and flock
to worship demons in that element
whose crash the old man e'er from childhood hears . . .
a cloud-quake, a last judgment in the airs ? . . .
A storm which shook the stout heart in its stronghold,
when thro' the uproar his own name was called
by spirits carried past him on the wind,
whilst every tree-top like a raven screamed.
But in the rocks the raven hid; the wolf
his hunger tamed; the fox ventured not forth.
Indoors no lights were lit, the dog let in . . .
In such a storm thou gettest prayers, God!

In such a storm — it was the Eve of Christmas —
when the tall night o'erstrode the cowering day —
thro' Sweden's wilderness, the Tived forest,
an old Jew heavily was plodding onward —
awaited in the villages on this side
from those beyond the forest, now for Christmas,
by maids full many longingly. His knapsack
held brooches, ribbons, and what else was wanted
for coming days of Christmas and of New Year.
Their longing knew suspense, but never fear;
for never had Old Jacob disappointed
them any Christmas yet : he came as sure
as Christmas Eve itself.

In such a night . . .
"Hush ! Was't again the tempest
howling thro' branches? Was it not a cry? . . .
Ah, there again!" Straightway Old Jacob stops,
and with strained sense listens a second time.

'T is heard no more. For now the storm increases,
Thund'ring like cataract on him who's drowning.
He presses on. "Hush! There again a sound!"
a sound that rose above the forests roaring.
"The false owl cries just like a little child.
Who in such weather would allow their child
to roam ? The she-wolf wouldn't let her whelps! '

Again the old man weary totters onward.
Again it cries, and he can doubt no more :
this whirlwind which already over yonder
a winding snow-tow'r o'er the forest flings,
has born a *word*, one single word, along.
At once he turns to whence he heard it come,
working his way deeper into the forest,
deeper into the snow, into the night,
rearing like mountain-wall against his steps,
by instant-passing snow-gusts bleakly lighted,
as if the whole white forest were one horde
of flying, whirling, veiled ghosts and spirits,
who howling rose each moment on his way;
on airy toe they spun, horribly growing --
and then were gone between the rooted trees.

Still the old man fights on against the tempest,
advancing when it waxes; when it wanes --
drawing its breath -- he listens on his knees.
Anon he rises, penetrates the darkness,
as delving dwarf works thro' the pitchy mould.
... No more he hears ... no more. The old Jew trembles,
thinking that evil spirits him do fool,
and mumbles forth the prayers that he knows.
Then 't whines again, surely this time quite near.
His own call 'gainst the storm is carried back
into his mouth. But there! look there! Ah, there,
ten paces more! There something dark is moving
upon the snow, as if the storm were jostling
a stump, a little loosened at the root.

"An arm, an arm! Jehovah! 't is a child,
a child ; a child— but *dead!*"
Ah! Did the stars of heaven on this dark night,
when 'mongst them shone the Star of Bethlehem,
think that no good on earth could e'er be done ?
None of them saw this instant how Old Jacob,
as glad as tho' he had a treasure found,
threw down at once his riches all, the knapsack;

pulled off his narrow coat, carefully wrapped it
about the lost child's limbs; then bared his breast
and laid its cold, cold cheek up to it close,
until it woke up from his own heart-beat.
'Then up he sprang. But whither now? The storm
has covered up his track. What did he care!
For in the thund'ring of the forest tree-tops
he heard the harps of David jubilant.
The stormy gusts seemed to him lofty cherubs,
who, borne on snow-white wings, pointed the path;
and on his random, winding way he felt
the gentle strong pull of the Lord's own hand.

But how to find a house in the wild Tived
in such a night, when lights durst not be burnt?
Half-way across there was a lonely cottage,
whose low roof could not be distinguished from
the snow, nor its black wall from the bare rock.
As by a miracle he was stopped by it.
There, utterly exhausted, sank he down;
and many a snow-spray flew ere he was able
to trail him with his burden to the door.
He gave a gentle knock -- the child was sleeping.
Then he discovered he had lost his knapsack,
as he had nothing now at all to offer
the good poor people who would run to open
their door with hospitable haste. Alas,
full many a time he knocked, ere came the answer:
"In our Lord's name who's there on such a night?"
"It is Old Jacob. Don't you recognise me?"
The old Jew?"
"Jem!" thereat cried terror-stricken
together a man's and a woman's voice.
"Then keep outside! We have nothing to pay with.
Misfortune shouldst thou bring into our house,
this night when He was born thou slewest!"
"I?"
"Yea, thy people -- and that is the sin
thro' thousand generations to be punished."
"Alas! To-night the dog is let in!"
"Yes, the dog, but no Jew in a Christian house."
He heard no more. The cruel, cruel words
cut thro' him keener than the winter wind,
and, stronger than the wind, they threw him down,
down in the snow, bent o'er the slumbering child.
Then, as toward the window he did turn
his gaze -- expecting that the white face might

appear again -- it seemed as tho' in down
he sank, and that delicious warmth flowed thro'
his veins, and that known beings, gently whisp'ring,
like to the summer wind in grassy harp,
flitted about his couch, till one of them
said with raised, warning finger: "Come! He sleeps!"
And in a bright-illuminated hall beside
they disappeared; only the child remained,
drawing the pillows ever closer round him,
until it seemed to him he fell asleep.
The snow was softly burying the dead.

"O Jesus! There the Jew is sitting still!"
the man cried, as he looked out in the morning.
"Well, chase him then! Why, it is Christmas Day!"
chimed in his wife. "Look at the greedy Jew,
how hard he draws his bundle to his breast!"
"Importunate as ever with his ware,
staring in at the window with fixed look,
as if we had the money for to buy."
"I shouldn't mind seeing what he has got tho'..."
"All right, Jew, let us see!"

The pair stepped out.
They saw the frozen gleam in the dead eyes.
More pale grew they than he, they cried in fear
and trembled with remorse.
"O Lord! O Lord!
What a misfortune this!"
They raised him up;
the bundle followed; loosened next his coat.
There hung, with arms locked round the old Jew's neck,
Margretha, their own child, a corpse like him.
So swiftly strikes no lightning, darts no adder,
as pain and horror hit the couple home.
The snow was not so pale as was the father;
the storm did not wail louder than the mother.
"Oh, God has punished us! The storm has not,
but our own cruelty has killed our child!"
In vain, alas! -- as on our door he knocked --
we at the door of Mercy too shall knock
in vain."

When thro' the forest road again was broken,
a man came from the farm where Gretha lived
(the little girl was quartered on a farmer's)
and whence she, as the Christmas bells were sounding,

ere the storm came had wandered by herself
 to see her parents dear on Christmas Eve.
 He did not come to ask about the child,
 but for the Jew, from all the village girls
 whose hopes to go to church were now relayed
 to New Year's Day — that is, if he were found.

There lay he, stretched a corpse before the fire.
 His host, with gaze as frozen as the Jew's,
 his body bent and crooked like the corpse,
 sat staring stiffly into the red embers,
 and ever stirring, nourishing the fire,
 to get it straightened out, and the hands folded.
 In front of them Margretha's mother knelt,
 folding the stiff arms of her little one
 tighter and tighter round the dead man's neck.
 "She does no more belong to us," she sobbed,
 "or he has bought our child by his own death.
 We dare not now take little Gretha from him;
 for she must beg for us of our Lord Jesus
 His intercession; to His father
 the poor Jew will complain ..."

Wergeland vond zichzelf ook een getalenteerd toneelschrijver. Vilhelm Troye is echter heel streng in zijn oordeel over Wergelands "ernstige" stukken:

Vi syntes her å stå overfor en av de forunderlige **misforståelser**, som ikke er så sjeldne hos skapende ånder [...] Hele sitt liv [...] **klynget** [han] **seg** til den illusjon, at det egentlig bodde en dramatiker i ham [...] Det er [...] en **tvilsom fornøyelse** å arbeide seg igjennom Wergelands dramaer [...] enten hans dramaer spiller i Europa eller i Indien, i Norge eller i Skottland eller i Frankrike, har de ikke mer forhold til selv den svakeste sannsynlighets krav enn mannen i månen.

misverstanden
 hield zich vast
 twijfelachtig genoeg

Barnemordersken

(1835) wordt algemeen als Wergelands meest geslaagde stuk beschouwd.

Persongalleriet i Barnemordersken er fargerikt, **hovedskikkelsene**¹ spennende og **motsetningsfylte**². [...] I stykket er [kvinnene] samfunnets svakeste, men det er de som klarer å holde fast ved sin tro og sine idealer. **Sveket** og forfulgt, konfrontert med

¹ centrale figuren; ² vol tegenstellingen
 verraden

bakvaskelse og brutalitet, henter de frem menneskets beste egenskaper: barmhertighet og kjærlyghet, toleranse og **tilgivelse**.

roddel

vergeving

schrijft Svein Gundersen

Het stuk is gesitueerd in het Frankrijk van de twaalfde eeuw; het onderwerp is de religieuze vervolging van de waldenzen. Centraal staat de ongehuwde Franchette die in een vlaag van verbijstering haar kind vermoord heeft (Det vet jeg, at jeg, som myrderet har mitt barn, ei kan en flue drepe") en van verdriet en schuldbesef krankzinnig wordt:

*(Aften. Fanchette springer frem fra **buskadset** mot beken, med **vanvittig** utseende og geberder. Barnegeisten viser sig.)*

het struikgewas
waan-zinnig

Fanchette

Er du der, lille navnløse? Jeg har sett din far
(dansende og syngende)

Jeg så ham. Han satt på en flygende hest.

Så **bortfløy**¹ hans **troskap**², den giftige **blest**³

¹ verdween; ² trouw; ³ wind

Jeg så ham. Han **støtet i hornet** Hoho!

Halih! Haloh!

Så høyt klang, så døde i skogen hans tro.

blies op zijn hoorn

Jeg så ham. En **heirefjær** på hans baret.

Så **pralte** hans ord, men så troløst og lett.

Jeg så ham! En **gullskjedet daggert** han bar.

Mer glatt var hans tunge, den dypere skar.

een veer van een reiger
schepten op
dolk met een gouden schede

Jeg så ham. Han bar en asurblå tunikk.

Så blått var, **skjønt** oppfylt med slanger, hans blikk.

(of)schoon

Jeg så ham. En isgrå kåpe nedhang .

Så bleke de lokker han kyste engang.

Jeg så ham. En **gullspore** satt på hans fot.

Så trådte i støv **han**¹ mitt æresklenod².

gouden spoor

¹ onderwerp; ² kleinood

Jeg så ham. Han slengte til **betlerkse** mynt.

Ve¹, hun var den kvinne han elsket i **synd**².

bedelares

¹ ach; ² zonde

Jeg så ham. Hans hest meg **besprengte**¹ med **skarn**²

imens ved gjerdet jeg **ammet** hans barn.

¹ besprenkelde; ² drek

zoogde

I regn, til jeg **grånet**¹ , jeg **toet**² meg selv.

Hans barn hvor det fosser som **stridest** i elv.

¹ grijs werd; ² waste

het snelst

(*skriker*) Rodriguez! Rodriguez!

Barnegeisten

Der er hun – idag er det **jevndøgn** et år,
da hun var her sist – som en forstår
å tale med mig, som bor så ålene
og snakker så sakte med gress **kun** og grener

dag-en-nacht-evening

slechts

Fanchette

Ha, er det øyet eller samvittigheten, som ser geister? Er
du ennu ikke **forløst**¹, lille stakkar? Du vokser **smått**²,
ti du kan ikke samle mange erfaringer.

¹ verlost; ² maar weinig
want

Barnegeisten

Det verste er: ingen av alle som vandrer
her rundt omkring imellem hverandre,
kan se mig engang **ennskjønt** jeg er nær,
Jeg blir da alene, dessverre, dessverre!

hoewel

Uiteindelijk zal ze toch haar geluk terugvinden, wanneer ze weer moeder wordt; dit keer voor het kind van een andere vrouw:

Gud har sendt henne barnet, ved kjærlighet skal hun
sone sin synd. De unforbederlige syndere i
"Barnemordersken" er mennene: estetikeren og
forførerer¹ advokat Rodriguez og **skaren**² av
samvittighetsløse dommere, lovens tjenere.
(*Fredrik Paasche*)

boete doen voor

¹ de verleider; ² de schare
rechters zonder scrupules

Maar om op een vrolijkere noot te eindigen: Wergeland schreef ook (onder de schuilnaam Siful Sifadda) een aantal "farsen" – kluchten: Ab! (1827), Om smak og behag man ikke disputerer (1832), Papegøyen (1835) en Engelsk salt (1841) zijn de belangrijkste.

Literatuurhistorici hebben de jongste tijd steeds meer aandacht voor dit aspect van Wergelands literaire bedrijvigheid gekregen:

Her florerer karikert spille- og fortellerstil, ekstreme
gags, handlinger som ikke er bundet av skikk og bruk,
og en **besk** politisk undertone. Dette hører til farsens
kjennetegn. Farsen vrir og vender på ting, snur opp-ned
på verden, og følger sin egen logikk i en galskapens
struktur som kanskje kan krenke våre **vedtatte** normer.

bittere

geaccepteerde

Zelf heeft Wergeland het i Hasselnøtter over zijn "halvbror Siful Sifadda":

Der har bodd to himmelvidt forskjellige, **omennskjønt beslektede**¹ genier i denne **skalle**²: Jeg, Henrik Arnold Wergeland, og min halvbror Siful Sifadda, som også hadde sine organer. Enhver som leser begges skrifter, må straks erkjenne denne **dobbelthet**. Det er ikke en linje av den første, som ikke er elegisk, alvorlig; ikke en av den siste, uten den er **spøkende**, satirisk, **kobolt-aktig**¹. Jeg **befattet mig** derfor ikke egentlig selv så meget med kampene; ti jeg lot min halvbror dra ut; og han oppførte sig altid tappert.

ofschoon

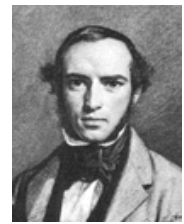
¹ verwante; ² schedel

tweevoudigheid

schertsend

¹ (licht) demonisch; ² hield me ... bezig met

In een aantal van de farsen rekent Wergeland af met zijn opponent Johan S. Welhaven (1807- 1873). Het conflict tussen beiden had wel iets met botsende karakters te maken, maar fundamenteel ervoor waren ook van elkaar verschillende visies op literair en maatschappelijk vlak:

Johan S. Welhaven

Begge deltok aktivt i **samfunnsdebatten** om hvordan Norge skulle utvikle seg etter **løsrivelsen** fra Danmark i 1814. Wergeland kjempet for folkeopplysning slik at det norske folk selv kunne skape den nye nasjonen på norsk **grunnlag**. Han ble leder for *patriotene*. De var norske **på sin hals** og ville kvitte seg med dansk påvirkning.

het maatschappelijk debat

het zich losrukken

basis

in hart en nieren

Welhaven hadde et annet syn. Han ble leder for intelligenspartiet som mente at kontakten med kulturnasjonen Danmark var nødvendig. Vi måtte bygge nye Norge også på kulturen fra andre land.

Et annet stridstema var Wergelands diktning. Welhaven mente at Wergelands **himmelstormende** fantasi, hans kaotiske uorden av bilder og **syner** og alle hans uklare uttrykk, **stred mot** diktningens regler. Welhaven **kritiserte** Wergelands diktning **sønder og sammen**. Han prøvde å bevise at Wergeland ikke hadde **dikterevene**.

revolutionaire

visioenen

indruisten tegen

boorde ... in de grond

poëtisch talent

I 1838 nådde denne striden sitt **høydepunkt** da et skuespill, *Campbellerne*, som Wergeland hadde skrevet, ble oppført på hovedstadens nye teater. Intelligenspartiet ville vise sin forakt og samlet seg i parkett med **piper**¹, **barnetrommer**² og andre instrumenter. Det endte med fullstendig **slagsmål**.

hoogtepunt

¹ gefluit; ² kindertrommels vechtpartij

"Et trekantdrama i romantikken"

Ter illustratie een paar citaten waarin Welhaven het over Wergelands heeft:

* Fullkommen **mangel**¹ på klarhet i **oppfatningen**² og **besindighet**³ i utførelsen, den mest **forskruede**⁴ **affektasjon**⁵, og, **ifølge**⁶ alt dette, den **ubendigste**⁷ **lovløshet**⁸, utgjør grundtrekkene av denne forfatters bilde.

* et kaos hvori forestillingene **trenger**¹ og **tilintetgjør**² hverandre.

* en plan à la Wergeland i grunnen er ingen plan.

* **Svermen**¹, der uten noen fast grunn **driver om**² fra **henrykkelse** til henrykkelse.

* Det er en **villfarelse**¹, man ikke **noksom**² kan motarbeide, at det poetiske **konstituerer sig** ved et **aggregat**¹ av **utvortes**² prakt og sterkt farvede forsiringer. Allerede den skjønnhets-idé, der er kunstens grunn, **motsier**¹ en slik **anskuelse**²; ti skjønnhet er delenes harmoni, og denne utgår av **innvortes** betingelser, er sig selv nok, og **forsmår** lånte **prydelse**. Den sanne dikters produksjon er i sitt vesen symbolisk, for så vidt den gjengir universets skjønnhet, således som den nedsank i hans **indre**, under en ideal, konsentret form. Det symboliske er derfor her gitt og sammenvokst med det hele åndelige liv, der trer oss **beskuelig**¹ i møte. **Fuskeren**² derimot arbeider **stedse**³ utenfra. Og for å skjule verkets indre **nød**⁴ griper han til løse **prunkmidler**¹; han **har ikke formådd**² å holde **bygningen**³ selv i karakteren; denne feil må nu **erstattes**⁴ ved **allehånde**⁵ **påhengte**⁶ **skjermer**⁷ og **representativer**⁸. Herav følger, at det partielt billedlige sparsomt forekommer hos den sanne dikter, og er da en nødvendig **ytring**¹ av den **dannende**² kraft; hvorimot det av fuskeren må anvendes **hyppig**¹ og **røper sig**², ved sin uorganiske forbindelse med formen, som ytre prunk. Hos Henr. W. er dette **bildekremmeri** drevet til en sådan **ytterlig**¹ grad av **utsvevelse**², at det omsider har ansatt sig som et **konglomerat**, der overalt bedekker og stivner fremstillingen. Hva der opprinnelig utgikk som surrogater for indre **dyktighet** og **tankefylde**, er senere drevet til et slags virtuositet, og har således oppnådd en ytterst fordervelig selvstendig-

¹ gebrek; ² ontwerp
³ bezinning; ⁴ overspannen
⁵ onnatuurlijkheid; ⁶ in overeenstemming met; ⁷ onbedwingbare; ⁸ wanorde

¹ verdringen; ² vernietigen

¹de zwerm; ² rondjakkert vervoering

¹ misvatting; ² genoeg vorm krijgt
¹ samenstel; ² uitwendige

¹ spreek ... tegen; ² standpunt inwendige versmaadt versieringen

innerlijk

¹ aanschouwelijk; ² de knoeier
³ altijd; ⁴ armtierigheid
¹ uiterlijke pracht; ² is er niet in geslaagd; ³ de opbouw; ⁴ gecompenseerd worden; ⁵ allerlei; ⁶ toegevoegde; ⁷ omhulsels;
⁸ opsmuk
¹ uiting; ² vormende
¹ veelvuldig; ² zich verraadt

beeldenkramerij
¹ uiterste; ² losbandigheid
samenklontering

deugdelijkheid
variatie aan ideeën

het; i stedet for alvorlig å strebe tilbake mot Kunstens renhet og sannhet, har Henr. W. **behaget sig** i den **angitte** retning, og med hovmodig blindhet tapt alle fornuftige **øyemed** av sikte.

En ten slotte de aanvang en het slot van Welhavens gedicht Til Henrik Wergeland! (1830):

Hvor lenge vil du rase mot fornuften?
Hvor lenge **svinge donquixotisk spær?**
Ser du da ei, din sværmen om i luften,
er kun en dalen mot et bunnløst **kjær?**
For sol du tar **sumpens** meteorer,
en **ogle**¹ er den **Pegasus**² du **spor**³.

[...]

Din rang du sikret dig med **tusind** stemmer:
Rang blant **Parnassets**¹ **dårekistelemer**²

genoegen geschept in
aangegeven
oogmerken

zwaaien met een speer zoals
Don Quichote
stilstaande water
van het moeras
¹ hagedis; ² in de Griekse
mythologie: het gevleugelde paard
van de dichters; ³ de sporen geeft

duizend
¹ het bergmassief in Griekenland
waar de muzen woonden;
² onnozelaars

Papegøyen

Papegøyen (1835) is een van de *farser* waarin Wergelands alter ego Siful Sifadda er Welhaven en diens aanhangers flink van langs geeft. In Kopenhagen moet de adolescent Johan midzomeravond in de openlucht doorbrengen omdat hij zich weer eens misdragen heeft. Hij heeft er een gewoonte van gemaakt om dieren te pesten, dingen stuk te maken en zijn moeder een pak slaag te geven.

Terwijl hij slaapt lokken elfen zijn ziel in een papegaai en ze moet daar blijven tot Johan zijn leven gebeterd heeft. Eerst komt Johan-papegaai terecht bij zijn oom Tobias, maar die geeft hem weg aan de vooraanstaande dichter Prometheus. Dat personage is een duidelijke persiflage op de Deense dichter en professor in de esthetica Adam Oehlenschläger (1779-1850), die de reputatie had nogal egocentrisch te zijn. Prometheus draagt voortdurend voor uit zijn eigen werk en de papegaai wordt er hoorndol van.

Uiteindelijk komt hij in de boekhandel van Zacharias terecht en wordt dan naar Noorwegen gestuurd om daar een Noorse afdeling van de Deense boekhandel op poten te zetten. Hij wordt er met open armen ontvangen door Polemikkel Poetikkel (Welhaven) en diens aanhangers; vooral het feit dat hij Deens is speelt daarbij een rol. Samen beginnen ze aan een rondje Sifulla/Wergeland-bashing van lange adem.

*(Papegøyen stiger i land på en **brygge**. Polemikkel Poetikkel, Vehikkel og Estetikkel imellem **folkemengden**).*

Polemikkel

Det er bestemt en dansk. Vi må **omfavne** ham.

Vehikkel

Som du jeg; det vet du.

Estetikkel

Lukter du dem?

Poetikkel

Som poet **divinerer** jeg. Som filosof objektiverer jeg fra mitt subjektive standpunkt. Som menneske sympatiserer jeg og **for så vidt** sensuerer.

Alle Tre (*omfavnende papegøyen*)

O! O!

Papegøyen

Mine Herrer! -- **Plapp!** -- Unnskyld . . . Denne **artighet**. -

-

Alle Tre

Det er nok. Nekt ikke, De er en kjøbenhavner.

Papegøyen

Jo jeg skulle tro det.

Poetikkel

(afs.)

Ah! Han kan visst være mig nyttig. Hvor **uviselig** han ser ut, må dog ingen i så **henseende** foraktes.

(Høyt).

Min herre! De fremtrer **obligat** i denne barbariets region, som en **apparent**¹ fra en **peregrin**² bedre verden, fra **Hesperien**.

Estetikkel og Vehikkel

Hørte De det? Nu tror jeg De merker at de taler med dikteren Polemikkel Poetikkel.

Poetikkel

(afs.)

Impatiable¹ følelse, om han ikke skulle **kognosere**² mig.

kade
menigte

omarmen

gis

in zeker opzicht

¹ oepe; ² compliment

terzijde

dom

opzicht

omdat het moet

¹ verschijning; ² andere
het Avondland

¹ ondraaglijk; ² kennen

(Høyt)

Jeg har både for raritetens og **fruktifikasjonens** eller fertilitetens skyld, **eligert** den gren, som ikke vokser på andre dikteres **laurer**, nemlig den polemiske, og forresten

--

Papegøyen

Ah! De skulle vel ikke være den, som har kalt sine landsmenn hunder og **murmeldyr**.

Alle Tre

Nettopp!

Papegøyen

Hederligere bekjentskap kunne jeg ikke gjøre enn med en dikter av så megen fortjeneste.

Poetikkel

Oh! Jeg laborerer nettopp på å arbeide mig frem. Jeg skal utvikle en forbausende perfektibilitet. Jeg har skrevet over 6 sonetter ved overmåte adekvate **leiligheter** og en polemisk vise, som man ikke hadde annet råd med enn å kalle den et **skandskrift** og forfatteren en slyngel.

(Estetikkel og Vehikkel repeterer det).

Men hvem vant derved? Jeg! Ti jeg blev da kun kjent for den jeg er.

Papegøyen

Og jeg har vært 2 år i skaldekongen Prometheus' hus, og -

Poetikkel

Prometheus! Hvorledes! Ah, er det possibelt?

(afs.)

Bi litt! Denne danske skal bli mig nyttigere enn 10 andre.

Jeg ser tråden i denne **puslings** fingrer, der skal lede mig ut av mitt mørkes labyrint.

(høyt)

Prometheus! Dikterkongen!

productiviteits
uitgekozen
lauweren

marmotten

eerbarere

gelegenheden

schotschrift

wacht

van die stumperd

Papegøyen

Ja, to sammenrullede hansker er ikke så intime som vi var.

Poetikkell

Min Herre -- jeg er forbauset -- konsternert ville jeg si.

Vehiklen

Ja jeg er også forbauset -- konsternert ville jeg si, når du er det.

Papegøyen

Jeg var nær ham og kjent i hans hus som lyden av hans **fottrinn**.

Æsthetiklen

Spiste han? Hva spiste han? Spiste De med ham? Sov han? Når sov han? Hvorledes? Gikk han? Gikk han i egne forretninger? Gikk han med **laurbærkrans**? I **jambe-takt**? Når diktet han? Hvorledes? Hvorledes? -- --

Papegøyen

Alt skal De få vite i **fortrolighet**.

(*afs.*) Var det ikke det jeg visste, at det nok skulle komme til nytte. Seks ganger om dagen skal jeg nok vite å **anbringe** det.

Poetikkell

(*afs.*)

Jeg har det! Gjennem ham til de danske aviser og til Prometheus selv; gjennem Prometheus selv til Ærens Tempell! Lykksalige dag! I et tidsrom av åtte uker skal jeg få en sonett istand til din **pris**. Snart skal jeg kunne spare mig det uhyre arbeide, hver gang jeg trer ut av døren å spille geni, **tvinge** armene **i kors**, svinge benene over hinannen, **vrikke**¹ av og til med hodet, **nynne**² når der **stryker**¹ folk forbi, ikke hilse igjen, **omennskjønt**² det fryder mig, om selv en **svovelstikkdreng**³ hilser, late som

voetstappen

lauwerkrans
op het ritme van de jambe^A

vertrouwelijkheid

benutten

roem, eer

kruisen

¹ bewegen; ² neuriën

¹spoeden; ² hoewel; ³ jongen
die zwavelstokjes verkoopt -

^A versvoet die uit een beklemtoonde en een onbeklemtoonde lettergreep bestaat.

om jeg går i dype tanker, kikke og glo folk opp i ansiktet, og være uforskammet -- hvilket faller mig lettest av det hele. Men jeg må imponere ham.

(Til Estetikkel).

Du vet hva du skal si, når jeg ler, så skal jeg fortelle ham at du er en **kunstdommer**.

(ler)

Estetikkel

Giv akt! nu kommer der vittige innfall!

Poetikkel

(til forskjellige av bryggepersonalet.)

Hør **mutter**, I er et konkret gammelt **hespetre**²! Hør fatter, du er et abstrakt **bakbest**³! Hør **haltemann**⁴, få dig en blind å ride på! Hahaha! Hør **Mosjø**⁵ Christoffersen, I er **ma foi**⁶ en narr, hører du, døve, ma foi, hører du, stokkdøve?

Vehikkel og Estetikkel

(der har skoggerledd under hele replikken)

Således får hele verden. Fortreffelig! Fortreffelig!

Papegøyen

Ja han er sannelig vittig; det er godt; men det er det beste, at folk ikke hører det.

Estetikkel

Og det var nye vittigheter. Han har aldri sagt dem **tilforen**.

Papegøyen

Det var meget. Det var overmåte meget!

Estetikkel

Igår sa han om nordmennene, at de er noen **bakkelsebester** i julen. Gjorde du ikke?

Poetikkel

Jovisst -- Nuda, le da ikke **før tiden!** -- Og at deres **grunnlovs**¹ rette tittel er prostitusjonen av 17. mai^B!

*(Estetikkel ler **umåtelig**²)*

Og om Siful Sifadda, at --

^B 17 mei is de Noorse nationale feestdag.

kunstcriticus

werklui op de kade

¹ *wordt hier als een soort eigen-naam gebruikt;* ² lelijk wijf

³ vervelende vent; ⁴ manke

⁵ *monsieur;* ⁶ *(Frans)* op mijn woord

geschud van het lachen

eerder

¹ *scheldwoord = "bakbester"*
(zie hierboven)

te vroeg

van de grondwet

buiten alle proporties

Papegøyen

Nu?

Poetikkell

At --

Estetikkell

Aha, der er han.

(En person tar plass et stykke fra)

Poetikkell

Kom, la oss gå.

(Personen fjerner sig noe)

Papegøyen

Hva er på ferde?

(afs)

Jeg skulle dog vel ikke tro, at han også har **alfer**, og så dem.

(høyt)

Så De noe? For Guds skyld. . . --

Poetikkell

Det var intet. Det gikk over. Ser De, nylig har all poetisk **elementarråhet**¹ gjort en vulkansk **hovederusjon**² her, og den grå figur der borte er **Polyfemen**³. Vokt Dem for ham. Han er et **uhyre**¹. Den ene spiss på hans **tvetunge**² -- den han **hvisler** med -- heter Siful Sifadda^B. Får han vite De er dansk, så spytter han et elendig epigram på dem. Han må ødelegges. Hatet til ham kan begeistre.

Estetikkell

Han skriver vers, som man må **brekke sig over**, så **knudrete** at de lyder som om man leste høyt i en gyngende vogn.

Poetikkell

Hans såkalte høye poesi lyder som å slå katten av tonnen^C.

elfen

¹ elementaire ruwheid; ² grote uitbarsting; ³ Polyphemos ^A
¹ gedrocht; ² gespleten tong
sissen

van kotsen
hobbelig

^A de naam van een cycloop (= éénogige reus) uit de Griekse mythologie.

^B Wergeland voert hier dus zichzelf ten tonele.

^C verwijzing naar een vastenavondgebruik waarbij een levende kat in een ton opgesloten werd en men dan op die ton met knuppels begon te slaan; wie een gat in de ton sloeg zodat de kat kon ontsnappen was de "kattenkoning".

Vehikkel

Hans taler er poetiske, fordi det er en feil når taler er poetiske.

Poetikkel

Si ikke det, ti er han poetisk i ett er han det i alt. Hans taler er som når man ville **holde journal over** en feberpasients galskap.

Estetikkel

Han går i vadmelskjole^A, hvilket beviser hans **pøbelaktighet**. . . --

Poetikkel

Og **grelle**¹ prosaiskhet; og at han ikke **blues**² ved å være en nordmann, hvilket beviser hans skamløshet.

Estetikkel

Jeg har oppdaget 14 **dun** på kjolen.

Poetikkel

Jeg kunne se **maskene**¹ likeså tydelig som i et **fiskegarn**², og i hver lå der et dun likesom på **rede**.

Vehikkel

Han drikker som et bunnløst **svelg**. Forleden dag drakk han en tønne; og engang han **var i et lag med 10 bagateller**¹, sa han: **det var pokker til lag**²: da bollen var endt, hadde vi 10 fulle oksehoder^A **tilbake**³.

Estetikkel

Hans dikt er kun å ligne med en rå slagg, der er slengt utenfor en **masovn** hvor forbitrelse er flamme og **forfengelighet**¹ **blåsebelg**².

Poetikkel

Han har den grensesløste forakt for **kunstoeter** og polemiske diktere. Men de forakter ham da også igjen kan jeg tro.

een medisch dossier bijhouden

gepeupelig niveau

¹ afstotende; ² zich beschaamd voelt

haartjes

¹ de mazen; ² visnet
een nest

afgrond
samen met
¹ onbeduidende persoontjes
² dat was me nogal een gezelschap; ³ over

grote smeltoven
¹ zelfingenomenheid
² blaasbalg

tegenover "folke-poeter"

^A een wijvat van ongeveer 230 liter.

Estetikkel

Jammerlige, **spydige** stumper av vers ligger efter ham som avfall efter en hest. De er også i sannhet triviale.

hatelijke

Poetikkel

Jeg har pyntet ham på **baken**¹; ti den gir han til pris likesom Ranudo^A, mens han **kroer sig**¹ **fortil**², og setter blomster i brystet av **forlibelse**⁵ i den ville natur.

achterwerk
¹ gewichtig doet; ² aan de voorkant; ³ verliefdheid

Papegøyen

(*afs.*)

Ville natur? Alltid røres en ubehagelig **streng**.

(*bøyt*)

Vell vi ville **legge oss om** slikt monstrum.

snaar

aanpakken

Poetikkel

Han skal brukes til å **ascendere** eller klatre opp i. Jeg skal rive hans **skvaldrende**¹ **skjærerede**² ned, og legge **gjøkeegg** i sangfuglenes i toppen.

naar boven gaan
¹ kwebbelende; ² eksternest
koekoekseieren

Estetikkel

Han må angripes fra nord og syd.

Poetikkel

Hånd på det, **Triumvirer**,¹ det vil si: **åndelige tremenninger**²! Han skal ødelegges. I hans ødelagte hage vil jeg plante kål.

¹ driemanschap; ² geestes-
verwanten

^A een verwijzing naar Don Ranudo de Colibrados, eller Fattigdom og Hoffart (1723), een blijspel van Ludvig Holberg: Don Ranudo is een Spaanse edelman; hij behoort tot de hoge Spaanse adel, is straatarm, wat alleen al aan zijn kleren te merken is ("halve ræven henger ute") maar houdt toch de schijn hoog.

Sifulla en de elfen nemen echter wraak en Johan, naar Denemarken teruggekeerd, wordt nu in het brein van een mestkever overgeplaatst en ondergaat dan wat hij mestkevers vroeger zelf deed ondergaan. Uiteindelijk wordt hij weer wakker en is een beter mens geworden (wat van Polemikkel Poetikkel niet gezegd kan worden):

Johan

Hvilken drøm, som disse duftende blomster må ha innåndet mig! Alfer, papegøye, **oldenborre**, Polemikkel eller hva han hette – alt en drøm.

Vell men jeg vil huske moralen: ikke **ergre** fornuftige gode mennesker, ikke **sladre**, ikke lyve, ikke være slem dreng, ikke ødelegge blomster, ikke **pine** sommerfugler, ikke **tirre**¹ alfer, poeter eller troll, ikke være **forfengelig**², **skadefro**¹ og **ondskapsfull**², **ikke holde mig**³ til

meikever

irriteren *of* pesten

roddelen

pijn doen

¹ jennen; ² ijdel

¹ boosaardig; ² gemeen; ³ me

poetikler eller esthetikler, ikke være boghandler, når jeg er | niet ophouden met
en dreng, og aldri glemme papegøyen!

Bibliografie

ULF ANDENÆS, ANN CHRISTIANSEN Nå vokser Wergeland Aftenposten 09.05.2008
<http://www.aftenposten.no/kultur/litteratur/article2417111.ece>

JACQUES DE COUSSANGE, "Henrik Wergeland" in: La Norvège Littéraire. Paris s.d.
blz.28-34.

ILLIT GRÖNDAHL, Henrik Wergeland The Norwegian poet. London, s.d.

SVEIN GUNDERSEN, Henrik Wergeland – en forsømt dramatiker
<http://www.kulturprod.no/index.php/artikler/biografier/113-henrik-wergeland-en-forsomt-dramatiker>)

P. HOLCK, "Wergeland som medisiner": <http://tidsskriftet.no/article/1709443>

D.F. KNUDSEN, Henrik Arnold Wergeland Oslo, s.d.

FREDRIK PAASCHE, "Henrik Wergeland" in: Norges litteratur fra 1814 til 1850-årene, ny utgave ved Paulus Svendsen. Oslo 1959, blz. 113 – 319.

EINAR SOLBU, Wergelandåret – Forfatteren, menneskenet og omgivelsene. Inlegg på Kick-off for Froskningsdagene 2008. Freiburg, 11. mars 2008

VILHELM TROYE, "Wergeland som dramatiker" in: Henrik Wergeland i hans digtning Oslo s.d.

HENRIK WERGELAND, Het bloemstilleven van Jan van Huysum, vertaald door Lisette Keustermans en Clementine Luijten (Breda, De Geus, 2009, ISBN 978-90-445-1399-8)

VIGDIS YSTAD, "Henrik Wergeland" in: Store norske leksikon

[HTTP://WWW.WERGELAND2008.NO/](http://www.wergeland2008.no/)

"'Trekantdrama' i romantikken" in: Tre kvinnelige forfattere
<http://fuv.hivolda.no/prosjekt/gullato/trekantdrama.htm>

Inhoud

Inleiding.....	3
Leven en werken.....	4
Lyrikeren Wergeland.....	8
Dramatikeren Wergeland.....	9
Prosaforfatteren Wergeland.....	9
Teksten.....	11
Hasselnøtter.....	11
Endelig slår også min klokke.....	12
To små genre-motstykker.....	18
Et herlig øyeblikk.....	19
Visit hos Peter Andreas Heiberg.....	20
Gullgruben.....	21
Om å lære sine barn selv å lese.....	23
Mine to sorte katter (et eventyr).....	25
Hunden og pinnsvinet.....	32
Sproglære.....	33
Fuglene.....	34
Pattedyr.....	35
Norges grenser.....	36
Hunden.....	36
Sommerfuglen.....	37
Småfuglene på juleneket.....	37
Min lille kanin.....	38
Aftenbønn.....	38
Fluen.....	39
Katten.....	39
Morgensang.....	40
God natt.....	40
Vuggevise.....	40
Den prektigkledd sommerfugl.....	41
Omen accipio.....	42
I det grønne.....	43
Mig selv.....	45
Til Foråret.....	47
Til min gyllenlakk.....	49
For Trykkefriheten.....	51
Piken på anatomikammeret.....	51
Nisser og dverger.....	52
Juleaften.....	53
Barnemordersken.....	64
Papegøyen.....	69
Bibliografie.....	78
Inhoud.....	79